

A CO LEONARDO?

Evald Flisar

překlad Kamil Valšík

OSOBY:

Rebeka

Martin

Člověk pes

Profesor Caruso

Ferina Klepíková

Šikmý

Sestra

Doktor Hoffman

Doktorka DaSilvová

Paní Martinová

Kameraman

Novinář

Doktor Roberts

PRVNÍ DĚJSTVÍ

1.

(Hra se odehrává se ve společenské místnosti neurologické kliniky. Místnost má dvoje dveře, hlavní vpravo vzadu a postranní vlevo. Nábytek je funkční. Hra začíná árií z Trubadúra, kterou ve tmě zpívá profesor Caruso. Když se pomalu rozsvítí světla, stojí na pódiu Martin, Caruso, Rebeka, Člověk pes a Ferina Klepíková. Caruso stojí na židli a zpívá. Přitom máchá rukama, jako by dirigoval. Před ním stojí Ferina Klepíková a trhavě napodobuje jeho pohyby. Na podlaze sedí na bobku Rebeka, která má oblečení naruby a s otevřenou pusou poslouchá Carusův zpěv. Na straně zády ke Carusovi sedí Martin a mluví do imaginárního sluchátka. Člověk pes chodí po místnosti a čenichá do vzduchu, jako by hledal zdroj určitého pachu.

(Profesor Caruso přestane zpívat a ukloní se. Také Ferina Klepíková se ukloní.)

REBEKA: *(zatleská)* Jé, vy jste tak krásně zpíval, profesore!

(Ferina Klepíková vyplázne jazyk a zašklebí se.)

MARTIN: *(do imaginárního sluchátka)* Ó, dobrý den, pane prezidente, co si dáte dobrého? Hodin... *(podívá se na imaginární náramkové hodinky)* je přesně... co?...tři čtvrtě mletého hovězího.

REBEKA: Zatleskejte, pane Martin.

ČLOVĚK PES: Já to věděl. Do těchto míst začaly pronikat kosmické paprsky. To je nebezpečná věc, bude potřeba zasáhnout. Jinak přijdeme o rozum.

CARUSO: *(ukloní se)* Děkuji, panstvo, za velkolepý aplaus. Vždyť víte, i velký umělec, navzdory své skromnosti, potřebuje uznání. *(Sleze ze stolu na podlahu.)*

REBEKA: *(zatleská)* Jé, vy jste tak krásně zpíval, pane profesore!

(Caruso si sedne na židli, zavře oči a začne provádět složité početní operace, při nichž si pomáhá prsty obou rukou, které mu před očima kmitají rychle jako nohy dvou pavouků.)

MARTIN: *(přiloží si sluchátko znovu k uchu)* Ne, pane admirále, moje žena nemá ráda špagety, proto je nejvyšší čas, abyste mi opravil auto – proč? – protože mě svědí levá noha.

(Odloží imaginární sluchátko, zuje si pravou botu a začne se škrábat na patě.)

ČLOVĚK PES: *(čenichá)* Neuvěřitelné. Pokosená tráva, s příměsí suché hlíny. *(Sebere Martinovu botu a zdvihne si ji k nosu.)* Vůbec ne, mokrá psí srst. *(Přivoní si k podrážce.)* Slepíčí lejno. *(Odloží botu.)* Zajímavé, ale nepoživatelné.

(Rebeka vstane a spěchá pro botu. Když míjí Člověka psa, Člověk pes ji očichá a zašklebí se.)

ČLOVĚK PES: Vlhký vlněný koberec. Polítý kuřecí polévkou.

REBEKA: Střevíček, střevíček! *(Sebere botu, přitiskne k sobě a chová jako mimino.)* Zanedlouho se vrátí jaro. Opadá listí, bude šustit, když v něm budu ležet, bude šustit, ó jak jen bude šustit!

MARTIN: *(vstane)* Dneska máme krásný den. Myslím, že půjdu na procházku jako obvykle. Nebo ne.

REBEKA: Byl velice elegantní. Moje střevíčky ťuk ťuk, ťuk ťuk, ťuk ťuk...

CARUSO: ...ťuk ťuk, ťuk ťuk...

FERINA KLEPÍKOVÁ: *(Vyběhne dopředu a nervózně šermuje rukama, cuká rameny a všemi svaly v obličeji.)* A tenhle znáte? Ha ha ha. Misionáři pokřtili nějaké lidožrouty, kteří se dohodli, že budou jíst rybáře jen v pátek. Ha ha ha. A tenhle...

MARTIN: Vážená paní. *(Políbí jí ruku.)* Srdečně vás zdravím. Podívejte, právě dnes jsme dostali čerstvý ananas a banány a jablečný štrúdl. Kilo vám bude stačit? Chcete to zabalit?

(Rebeka se roztočí a točí se, dokud neztratí rovnováhu. Zhroutlí se na zem, bota jí vypadne z ruky a zůstane ležet u nohou Profesora Carusa.)

CARUSO: *(Pozoruje botu před sebou, potom sleduje ostatní, kteří sledují jeho.)* Gól! *(Kopne do boty a začne s ní hrát fotbal.)* Gól! Gól!

(Ostatní se k němu přidají, kopou do boty, přihrávají si ji a jako šílení křičí: „Gól, gól, gól!“ Vtom přichází Sestra, nese tác s léky a vodou, a položí ho na stůl. Sleduje „fotbal“ dokud si „hráči“ jeden po druhém neuvědomí její přítomnost a nepřestanou kopat do boty.)

MARTIN: *(uctivě pozdraví Sestru)* Dobrý den, velectěná paní Marčenková. Krásné počasí, krásné léto, není-liž pravda? Jak se má pan manžel? Stále ischias? A co vnoučata? A jak vy, stále problémy s protézou?

SESTRA: Posadte se, pane Martine.

MARTIN: Ne ne, prosím, až po vás, to se opravdu nesluší, aby muž seděl v autobusu, když vedle něj stojí mladá dáma. Já stejně na příští stanici vystupuji.

SESTRA: *(začne připravovat léky)* Jak se jmenuje příští stanice?

MARTIN: Myslím, že je... musím se podívat na jízdenku. *(Prohledává kapsy.)* Vypadá to, že jsem ji ztratil. Bohužel nevím, kam jedu. *(Zamračeně se zamyslí.)*

ČLOVĚK PES: Do těchto míst začaly pronikat kosmické paprsky. Procházejí zdmi.

SESTRA: Řeknu to doktorovi.

FERINA KLEPÍKOVÁ: A tenhle znáte?

SESTRA: Nejdřív léky.

FERINA KLEPÍKOVÁ: Ty bílé nemám ráda, dejte mi růžové.

SESTRA: *(Ustaraně se podívá na Rebece, která stále leží na zemi; jde k ní.)* Rebeko? Usnula jsi?

(Zatímco se Sestra věnuje Rebece, Ferina Klepíková, Člověk pes a Profesor Caruso se rychle zmocní tablet na tácu a spolýkají je. Každý si bere ty, které mu přijdou pod ruku. Přitom se skoro zadusí a div že se nepoperou o sklenici vody. Když Sestra vstane a ohlédne se, přikrčí se a dělají

jako by nic. Člověk pes škytne.)

SESTRA: *(Všimne si podivného chování trojice, vrátí se ke stolu, zahlédne ták bez tablet a chytne se za hlavu.)* Ježíšimarja... *(Doběhne k levému východu.)* Pane doktore...

(Hlavním vchodem přichází Hoffman a DaSilvová.)

MARTIN: *(potěšen jejich příchodem)* Má úcta. Krásný den, že ano? Co si dáte dobrého? Salámek? Deset deka uheráku?

HOFFMAN: Pane Martine, za koho mě máte?

MARTIN: Ještě nikdy jsem vás neviděl.

HOFFMAN: Vidíme se každý den. Já jsem neurolog doktor Hoffman. Tohle je doktorka DaSilvová, která se připojí k našemu týmu.

FERINA KLEPÍKOVÁ: Cítím se nebezpečně dobře.

MARTIN: Já se necítím ani tak ani tak. Myslím, že se vůbec necítím.

FERINA KLEPÍKOVÁ: *(Vykročí dopředu.)* A tenhle znáte? Pacient říká lékaři: „Pane doktore, pořád mi připadá, že jsem slepice.“ „A proč jste nepřišel už dřív?“ podiví se lékař. „Přišel bych,“ říká pacient, „ale žena mě nepustila. Říkala, že potřebujeme vejce.“ Ha ha ha! Proč se nikdo nesměje?

HOFFMAN: *(vysvětluje)* Ta paní trpí Tourettovým syndromem.

FERINA KLEPÍKOVÁ: Neovladatelné záškuby. Pitvoření, nekoordinované, rychlé pohyby. Vyzývavé chování, vulgární humor.

HOFFMAN: Částečně se dá tlumit haldolem...

FERINA KLEPÍKOVÁ: Haldol nemám ráda.

HOFFMAN: Osminka gramu denně pomáhá.

FERINA KLEPÍKOVÁ: Já bych radši žila jako šílená Nela, já bych radši zpívala, já bych radši klela – do prdele, píča, kurva –

HOFFMAN: *(DaSilvové, omluvně)* Budeme muset zvýšit dávku. *(Obrátí se na Carusa.)* No, co je nového, profesore?

ČLOVĚK PES: Do těchto míst –

SESTRA: *(přispěchá celá zadýchaná)* Pane doktore, stalo se něco hrozného –

ČLOVĚK PES: Něco velice nebezpečného. Do těchto míst začaly pronikat kosmické paprsky.

SESTRA: Ne...

CARUSO: Snědli jsme všechny tablety.

HOFFMAN: Tak to jste byli hodní, zasloužíte pochvalu.

CARUSO: Já jsem snědl tři kapsle, čtyři růžové, jednu bílou, a ani jednu oválnou. Proč mi nikdo nevěří?

SESTRA: Jenom jsem se k nim na chvíli otočila zády, kvůli Rebece – kde je Rebeka?

ČLOVĚK PES, CARUSO, FERINA KLEPÍKOVÁ: Kde je Rebeka?

(Všichni se ohlédnou a zjistí, že Rebeka stále leží na zemi. Sestra a Hoffman k ní doběhnou.)

SESTRA: Rebeko, vzbud' se. *(Pleskne Rebeku dlaní nejdříve přes levou, potom přes pravou tvář.)*

ČLOVĚK PES, CARUSO, FERINA: Rebeko, vzbud' se.

(Rebeka vstane a obejmě Hoffmana, který klečí vedle ní.)

REBEKA: Pane doktore..., básničku.

HOFFMAN: Ted? *(Vstane a rozhlédne se kolem sebe.)* Kde je Šikmý?

ČLOVĚK PES, CARUSO, FERINA: Kde je Šikmý?

SESTRA: Myslím, že je venku na zahradě.

REBEKA: *(prosebně)* Básničku.

HOFFMAN: Doktorko DaSilvová, umíte z paměti nějakou romantickou básničku?

DaSILVOVÁ: *(rozpačitě se zasměje)* Ani ne.

CARUSO: Mohl bych začít Prodanou nevěstou...

HOFFMAN: Profesore, počkejte, až na vás přijde řada.

REBEKA: Pane doktore, básničku, básničku!

HOFFMAN: Co jsem to posledně, Sestro? Ne, ta nebyla dobrá... No, seřaďte se...

(Sestra seřadí všechny přítomné, včetně DaSilvové, do půlkruhu za Rebekou a přidá se k nim. Hoffman se postaví před ně a ukloní se.)

REBEKA: *(nadšeně zatleská)* Básničku!

HOFFMAN: *(Podrbe se na hlavě, pohládí se po vousech, odkašle si.)*

Až zestárneš, u ohně klímajíc,
šedivá, malátná, mou knihu vem
a vzpomeň, jak ti něžným pohledem
sálala hloubka temných zřítelnic,

jak mnohý tě měl v šťastných chvílích rád
pro jas tvé krásy nebo lásku lhal.¹

(Zakoktá se, v rozpacích roztáhne ruce.)

SESTRA: *(divoce zatleská)* Bravo, pane doktore, bravo, bravo!

(I ostatní tleskají, DaSilvová se k nim přidá.)

REBEKA: *(tleská nevinně, dětsky vesele)* Básnička, básnička, básnička! *(vyskočí na nohy a začne tancovat)* A nad sebou jsem viděla... nebe a hvězdy... a listí šumělo, ó jak jen šumělo...

ČLOVĚK PES, FERINA, CARUSO: Ó, jak jen šumělo...

(Tancují s ní.)

HOFFMAN: *(DaSilvové)* Obvykle bývá hrozně nepříjemná. Hodiny a hodiny strká pravou ruku do levé rukavice nebo levou nohu do pravé boty. Když tancuje, je z ní celý člověk, soustředěný, vyrovnaný.

(Rebeka přestane tancovat.)

SESTRA: Pojd' sem, Rebeko. Jak ses to zase oblékla?

REBEKA: Rebeka se umí oblékat, že jo, sestro?

SESTRA: *(Přetáhne Rebece svetr přes hlavu, obrátí ho na líc a znovu jí ho obleče.)* Jako manekýnka.

HOFFMAN: Profesor Caruso umí zazpívat árie ze 4835 oper.

CARUSO: *(uraženě)* Dobře víte, že přesný počet je 4853.

HOFFMAN: Omlouvám se, profesore.

CARUSO: *(DaSilvové)* 4853.

(DaSilvová zjistí, že ji ze všech stran od hlavy až k patě očichává Člověk pes. Zarazí se a ohlédne se na doktora Hoffmana.)

ČLOVĚK PES: Vy tak krásně voníte! Měkce sladce, hladce, pružně...

HOFFMAN: *(vysvětluje)* Výjimečný případ olfaktorických halucinací... Pan Berger cítí vše, co cítíme my, ale tisíckrát intenzivněji.

ČLOVĚK PES: *(DaSilvové)* Můžu vám říct, že jste měla včera k večeři salát, v němž byla místo octa citronová šťáva. A ještě něco čichám: máte trochu nepříjemný pocit a nejste si jistá, co máte říct.

DaSILVOVÁ: *(Očividně lže.)* To není pravda.

ČLOVĚK PES: A ještě něco čichám. Doktoru Hoffmanovi není příjemné, že jste přišla. Donutili ho, aby vás přijal?

HOFFMAN: *(v rozpacích)* Samozřejmě má kromě zostřeného čichu také velkou dávku fantazie.

ČLOVĚK PES: Sestra vás taky nerada vidí. Pro ni je doktor Hoffman jediný lékař na světě.

CARUSO, FERINA: Doktor Hoffman je jediný lékař na světě!

SESTRA: *(hodně rozpačitě)* Za trest nedostanete večeři.

ČLOVĚK PES: *(čichá směrem k hlavnímu vchodu)* Čichám lidi na dálku. Můžu vám říct, že těmito dveřmi každou chvíli vejde Šikmý...

(Dveřmi přichází Šikmý nakloněný doleva jako šikmá věž v Pise.)

ŠIKMÝ: Kdo mi šlohnul brýle? Kdy skončí to svinstvo?

ČLOVĚK PES: Čichám vaše brýle, Šikmý.

REBEKA: Brýle ukradl profesor Caruso! *(Podívá se na Sestru)* Rebeka je hodná, že jo, Sestro?

(Caruso vytáhne brýle ze saka a podá je Šikmému. Šikmý si je nasadí, narovná se a vrazí Carusovi pořádnou facku.)

ŠIKMÝ: Příště dostanete tři. *(Všimne si doktorky DaSilvové a hvízdne.)* Nová pacientka?

HOFFMAN: Nová lékařka, Šikmý.

ŠIKMÝ: V tom je jen drobný, prakticky bezvýznamný rozdíl.

HOFFMAN: (*vysvětluje*) Tento pán, kterému říkáme prostě Šikmý, má poškozené střední ucho. Je to následek Parkinsonovy nemoci. Neexistuje u něj spojení mezi sluchovými, prostorovými a zrakovými vjemy...

ŠIKMÝ: Ale je v tomhle baráku jediný, kdo má všech pět pohromadě.

HOFFMAN: Vyrobili jsme mu brýle – dovolíte, Šikmý – (*Sundá mu brýle a Šikmý se ihned nahne doleva.*) – na obroučky jsme mu připevnili nástavce, a na ně přivázali olůvka, která se mu tam teď bimbají – (*Znovu mu nasadí brýle a Šikmý se narovná.*)

ŠIKMÝ: ...takže teď má Šikmý tři bimbasy místo jednoho.

SESTRA: A navíc zlobí.

ŠIKMÝ: (*Otočí se na sestru.*)

Můj pane,
jsem člověk, ústrky a štulci světa
tak vztekly do žhava, že je mi jedno,
čím se mu odplatím.ⁱⁱ

HOFFMAN: (*vysvětluje*) Šikmý býval kdysi shakespearovským hercem.

ŠIKMÝ: Ta atraktivní dáma – přišla proč?

HOFFMAN: (*zatleská*) Jste tu všichni, slyšíte mě?

ČLOVĚK PES, CARUSO, FERINA: (*Zatleskají.*) Jste tu všichni, slyšíte mě?

HOFFMAN: Doktorka DaSilvová k nám přišla na nějakou dobu z katedry psychologie. Chtěla by zkoumat možný účinek psychoterapie na léčení pacientů, kteří mají postižení převážně organického původu...

ŠIKMÝ: A lidsky by se tomu řeklo - jak?

HOFFMAN: Doktorka DaSilvová by chtěla najít odpověď na určité odborné otázky. Dělá doktorát.

CARUSO: Ta paní ještě není doktorka?

HOFFMAN: Je, ale chce být dvojnásobná.

REBEKA: Nechápu, jak může být dva doktoři a jenom jedna paní.

ČLOVĚK PES: Pchá, doktoři jsou chytráci, vyznají se.

HOFFMAN: To znamená, že tu bude doktorka DaSilvová pobývat s námi a bude nás sledovat. Jednoho z vás si vybere za předmět svého výzkumu.

REBEKA: Rebeku, doktorko! Ať si paní, co chce být dva doktoři, vybere Rebeku!

FERINA KLEPÍKOVÁ: Já bych navrhovala sebe, prostě proto, že je tu neuvěřitelná nuda. Název studie by mohl být...

ŠIKMÝ: „Bláznivá Nela, co by ráda do nebe vyletěla.“

CARUSO: Paní doktorko, já se nevnucuju, ale jsem vám k dispozici. Víte přece, velký umělec, i když je skromný, si přeje stát se předmětem výzkumu.

HOFFMAN: Všichni jste kandidáti...

REBEKA: I Rebeka?

HOFFMAN: Řekl jsem, všichni. Závisí jen na doktorce DaSilvové, koho si vybere.

(Člověk pes sebere Martinovu botu, která vypadla Rebece z ruky. Očichá ji a nabídne doktorce DaSilvové.)

ČLOVĚK PES: Prosím. To je bota člověka, kterého si vyberete za subjekt svého výzkumu.

DaSILVOVÁ: *(vezme botu)* Děkuju. *(Rozpačitě se usměje.)*

ŠIKMÝ: *(Člověku psovi)* Nedělej chytrého, Fifi. *(DaSilvové)* Ten čokl si myslí, že cítí dokonce i budoucnost.

(Martin se zničehonic rozběhne k doktorce DaSilvové.)

MARTIN: Dobrý den, paní Hildebrandová. Máme krásný den, že ano? Co si dáte dnes? Šunku, jako obvykle? *(Pauza. Doktorka DaSilvová ho sleduje.)* Ne. Už vím. Deset deka uheráku.

(Světla zhasínají.)

2.

(DaSilvová, Martin, Hoffman. Martin sedí na židli.)

DaSILVOVÁ: Pane Martine, co máte na nohou?

MARTIN: To, co vy, paní. *(Počítá na prstech levé ruky.)* Jedna, dva, tři, čtyři, pět. *(Počítá na prstech pravé ruky.)* Pět, čtyři, tři, dva, jedna.

DaSILVOVÁ: To jsou prsty na rukou.

MARTIN: Ne, to jsou prsty na nohou. *(Ukazováčkem levé ruky počítá prsty na levé noze.)* Jedna, dva, tři, čtyři, pět. *(Ukazováčkem pravé ruky počítá prsty na pravé noze.)* Jedna, dva, tři, čtyři, pět.

DaSILVOVÁ: To je vše, co máte na nohou?

MARTIN: *(zadívá se na své nohy)* Možná tam mám ještě nějakou věc, ale nic zakázaného.

DaSILVOVÁ: Nezdá se vám, že byste tam měl mít ještě něco?

MARTIN: *(v rozpacích se podrbe po hlavě)* Ale mě nic nechybí.

DaSILVOVÁ: Co je to, pane Martine? *(Podá mu pravou botu.)*

MARTIN: *(ohmatá botu, aniž by se na ni podíval)* To je měkký povrch prohnutý dovnitř. Na jedné straně má vypouklinu, kterou na druhé straně nemá.

DaSILVOVÁ: Tu věc už jste popsal. Teď mi povězte, co to je.

MARTIN: Nějaká nádoba?

DaSILVOVÁ: Na co?

MARTIN: Na to, co v ní bylo. Co já vím. *(Ohmatává botu.)*

DaSILVOVÁ: Co by mohlo být v té nádobě, pane Martine? Možná nějaká část vašeho těla?

MARTIN: *(s rukou v botě)* Rukavice? Ne. *(Zkouší si nasadit botu na hlavu.)* Dětský klobouček, moc malý pro mou hlavu.

DaSILVOVÁ: Srovnejte tu nádobu s tou, kterou máte na levé noze.

MARTIN: *(Skloní se a ohmatává svou pravou nohu.)* Nemožné. Ponožka? *(Ohmatává botu.)* Ta nádoba je ponožka?

DaSILVOVÁ: Ne, pane Martine, ta nádoba je bota, vaše pravá bota, obujte si ji.

MARTIN: *(zmateně)* Samozřejmě, bota.

DaSilvová: Obujte si ji.

MARTIN: *(Posadí se a zmateně se dívá na svou nohu.)* To je moje bota, že ano? Víte, ne vidím dobře, oči mi neslouží. To je moje bota? *(Dotkne se prstem své pravé nohy.)*

DaSILVOVÁ: Ne, to je vaše noha.

HOFFMAN: *(Přistoupí k Martinovi, a sebere mu botu z rukou.)* Uděláme to takhle. Botu položíme na podlahu *(Položí botu na podlahu.)* a vsuneme do ní nohu. *(Vezme Martinovu pravou nohu a s mírnými potížemi mu ji nacpe do boty.)* A jste zase obutý.

MARTIN: *(Dotkne se pravé boty.)* To je moje bota? *(Doktor Hoffman přikývne.)* To je moje noha. *(Dotkne se levé boty.)* Ale to ještě nejsem obutý, bota by měla být na mé noze. *(Zuje si pravou botu a pokouší se ji obout na levou nohu.)* Ta bota mi je malá. *(Mimochodem, nevědomky si ji obuje zpátky na pravou nohu.)* Radši zůstanu bos.

DaSILVOVÁ: Pane Martine, víte, kde jste?

MARTIN: Zajisté, vážená paní. Tady.

DaSILVOVÁ: A kde jste byl včera?

MARTIN: Pořád jsem tady. Kdykoliv, kdekoliv, to „tady“ mě pronásleduje. A nedovolí mi, abych byl někde jinde.

DASILVOVÁ: Jak se cítíte v tomto ústavu?

MARTIN: Výtečně. Studenti jsou pilní, pravidelně chodí na přednášky, váží si mě, skoro všichni už udělali zkoušky. Kromě vás. Jak se jmenujete?

DaSILVOVÁ: Nevěděla jsem, že jste profesor.

MARTIN: Já? Děláte si legraci.

DaSILVOVÁ: Co jste, pane Martine?

MARTIN: To je přece naprosto jasné.

DaSILVOVÁ: Povězte mi to, prosím.

MARTIN: Proč mi kladete takové podivné otázky?

DaSILVOVÁ: Mám pocit, že nevíte, kdo jste.

MARTIN: Já jsem neurolog doktor Hoffman. Vy se tady léčíte, protože jste zmatená – kladete lidem podivné otázky. Bohužel vám nemůžu pomoci, ať vás prohlédne můj kolega. *(Ukáže na Hoffmana.)*

DaSILVOVÁ: A děti?

MARTIN: *(Ohlédne se.)* Kde?

DaSILVOVÁ: Vaše děti, kde jsou?

MARTIN: Cha, ve škole, kde by byly? Vlastně na prázdninách, nevím přesně kde, ale jsou v bezpečí, ať už jsou kdekoliv.

DaSILVOVÁ: Kolik jich máte?

MARTIN: Dvě, tři, čtyři, pět, vždyť víte, jak se to má s těmi věcmi. Děti jsou boží dar, není-liž pravda?

DaSILVOVÁ: Nestýská se vám?

MARTIN: Jestli je to nutné, tak ano.

DaSILVOVÁ: A co po ženě, po ženě se vám stýská?

MARTIN: Zajisté. Částečně. Ale v podstatě ne, v podstatě mi je všechno jedno. Fakt. Es ist mir ganz, ganz egal.

DaSILVOVÁ: Kdy jste ji naposledy viděl?

MARTIN: Včera. Předevčírem. Minulý týden. Ne? Před měsícem? Před dvěma? Vlastně před patnácti lety.

DaSILVOVÁ: Tak to je nejvyšší čas, abyste se znovu setkali.

HOFFMAN: *(rozhodně do toho vstoupí)* To je špatný nápad.

DaSILVOVÁ: Proč?

HOFFMAN: Protože pan Martin svou ženu nepozná...

DaSILVOVÁ: Kdybychom ho dostali tak daleko, aby ji...

HOFFMAN: Nepozná ji. Trpí prosopagnosií, obličejovou slepotou – naposledy, když tu byla, si ji chtěl namazat na chleba. Myslel si, že je margarín.

MARTIN: *(Promluví do imaginárního sluchátka.)* Ano, víte co, ale po telefonu skutečně nepřijímáme objednávky na klobásy, musíte přijít sem. *(Odloží imaginární sluchátko.)*

HOFFMAN: Především proto, že ho každá její návštěva velice rozrušila.

DaSILVOVÁ: Děkuju, doktore, právě to jsem chtěla slyšet.

HOFFMAN: Pozor, nic konkrétního...

DaSILVOVÁ: To je pro mne velice konkrétní.

HOFFMAN: Řekl jsem, že býval po každé její návštěvě sklíčený, zamyšlený.

DaSILVOVÁ: Zkrátka, jednou z příčin jeho stavu je také psychické trauma...

HOFFMAN: Doktorko DaSilvová. Tady není blázelec. Já nejsem psychiatr. Já jsem neurolog. Ti lidé nejsou psychicky nemocní. Jejich postižení jsou organická, fyzická. To, čím trpí pan Martin, se klinicky nazývá Korsakovův syndrom -

DaSILVOVÁ: Já vím. Mám doktorát z klinické psychologie, ale nevím, co je příčinou toho syndromu.

HOFFMAN: Alkoholová degenerace mamilárních tělísek.

DaSILVOVÁ: Amnézie, kterou způsobuje alkohol, je vždy dočasná a omezená, nikdy není totální.

HOFFMAN: Proto pro nás pan Martin od samého začátku byl a stále je neurologickou hádankou. O dalších příčinách jeho stavu se můžeme jenom dohadovat.

DaSILVOVÁ: A k čemu jste došli?

HOFFMAN: Jsem přesvědčený, že je pan Martin obětí náročného světa, před nímž si nedokázal ubránit svou suverenitu. Možná nedokázal splnit očekávání svého okolí – rodičů, vrstevníků, učitelů, manželky, společnosti. Zároveň byl příliš slabý a málo odvážný na to, aby udělal rázný krok a řekl ne. Jediné řešení tak našel v úniku. Nejdříve k alkoholu, potom do zapomnění. Potom do ještě většího zapomnění a nakonec do úplného zapomnění.

DaSILVOVÁ: To znamená, že mám pravdu: jestli může psychické trauma způsobit nebo zhoršit organické postižení, může být psychoterapie významným faktorem při léčení.

HOFFMAN: Může pomoci, to nepopírám. Otázkou je, která psychoterapie.

DaSILVOVÁ: Kolik jich je?

HOFFMAN: Dobře víte, že nepočítaně, a že je každý terapeut přesvědčený o jedinečnosti své metody. Není snad účelem vašeho výzkumu zjistit, že ta vaše metoda je jediná pravá?

DaSILVOVÁ: Že je účinná.

HOFFMAN: Pro vás, nebo pro pacienta? Neberte to osobně, ale vaše metoda je založena na přesvědčení, že terapeut musí pacientovi vštípit vlastní představu o tom, co je zdravé, dobré a správné. Pro mě je to agresivní čin, který pacientovi odebírá právo na vlastní pravdu.

DaSILVOVÁ: A jaká je pravda, kterou se pokouším odebrat panu Martinovi?

HOFFMAN: Já jsem za ty lidi odpovědný. Nemám v úmyslu omezovat vaši práci, ale nemůžu dopustit, aby některý z pacientů utrpěl škodu.

DaSILVOVÁ: A jakou škodu by utrpěl pan Martin, kdyby po dlouhé době zase viděl svou ženu?

HOFFMAN: Momentálně je ve stavu optimální rovnováhy. To vyhovuje jak nám, tak jemu.

DaSILVOVÁ: Přece tu nejsme proto, abychom bojovali o klid a mír. Jsme tu proto, abychom lidem pomáhali

HOFFMAN: Nepochybně. Abychom pomáhali jim a ne sami sobě na jejich úkor k akademickým titulům. *(Oba mlčí. Dívají se jeden na druhého.)* Omlouvám se, to nebylo fér.

DaSILVOVÁ: Škoda. Já jsem byla připravena udělat cokoliv, aby se z nás stali spojenci.

HOFFMAN: Těmi můžeme být i nadále. Dokud si budete vědoma toho, že jste na této klinice hostem.

DaSILVOVÁ: Přišla jsem s ideou, kterou musím ještě prozkoumat. Přišla jsem proto, abych ji prostudovala. Jak to mám udělat, když mi není dovoleno, abych v rámci tohoto projektu rozhodovala podle vlastního úsudku.

HOFFMAN: Idea je pěkná věc, ale v praxi se tu děje to, co se tu děje a my jen sledujeme následky.

DaSILVOVÁ: A vás ani trochu neláká vyléčit někoho z těch lidí? *(Ticho. Dívají se jeden na druhého.)* Omlouvám se, to nebylo fér.

HOFFMAN: Pan Martin je mimo naši moc. Hlavní obětí jeho amnézie není paměť, i když je naprosto vymazána. Hlavní obětí je něco důležitějšího – jeho schopnost prožívat city. Když říká, že je mu to úplně jedno, je to jediná pravda, kterou si v tom momentě nevymyslel jen proto, aby něco řekl. Je lhostejný ke všemu stejně a k ničemu zvlášť.

DaSILVOVÁ: A co to znamená? Že maximum toho, co pro něj můžeme udělat, je být k němu lhostejní?

HOFFMAN: Není v něm nic, s čím by ho mohla vaše terapie spojit.

DaSILVOVÁ: Proto se o to nemůžeme ani pokusit? *(Dívají se jeden na druhého.)* Jaký je pravý důvod, doktore? *(Dívají se jeden na druhého.)* Bojíte se, že by se mi podařilo něco, co vám neustále uniká? Nebo berete všechny ty lidi jako svůj majetek a nesnesete pomýšlení na to, že vás některý z nich opustí a vrátí se do normálního života? *(Ticho. Dívají se jeden na druhého.)* Omlouvám se, doktore. Nemůžu uvěřit, že jsem to řekla.

HOFFMAN: Aspoň jsme si nalili čistého vína.

DaSILVOVÁ: Slibuji, že neudělám nic bez vašeho dovolení. V pořádku?

(Martin se zadívá na DaSilvovou a vstane.)

MARTIN: Těší mě, že jste přišla, paní. Já jsem doktorka DaSilvová, nová lékařka. Přejete si, abych vás prohlédla teď nebo později?

(Světla zhasnou.)

3.

(Hoffman a Člověk pes chodí po místnosti a čichají ve vzduchu.)

ČLOVĚK PES: Tady doktore, trochu blíž dveří.

HOFFMAN: *(přibližuje se hlavnímu vchodu a několikrát intenzivně natáhne vzduch nosem)* Jaký pach mají ty kosmické paprsky?

ČLOVĚK PES: Je to vůně, která vás rozruší, doktore.

HOFFMAN: *(vzdychne a podívá se na hodinky)* Je to velice zajímavé, ale nevím, jak to mám řešit.

ČLOVĚK PES: To je vaše věc, pane doktore. Mojí povinností bylo vás upozornit.

HOFFMAN: Já bych nechal ty kosmické paprsky být. Pravděpodobně tu byly vždycky, ale dřív jste je necítil.

ČLOVĚK PES: Ne. V této místnosti se objevil podivný magnetismus, nějaká disharmonie proudů, tady - *(Postaví se doprostřed místnosti.)* – když stojím tady, čichám něco strašného. Víte, že zvířata cítí zemětřesení ještě předtím, než se země začne houpat? A že prase cítí svou smrt dvacet čtyři hodin předtím, než si pro něj přijdou řezníci?

HOFFMAN: Přejímám naprostou zodpovědnost za kosmické paprsky. Jste spokojen?

ČLOVĚK PES: Ne. Když zvířata cítí, že do lesa uhodí blesk a způsobí požár, utečou.

HOFFMAN: Co navrhujete? Abychom utekli i my? Na ulici?

ČLOVĚK PES: Rozhodnout se musíte vy.

HOFFMAN: Myslíte, že by bylo nebezpečné ještě den dva tu zůstat?

ČLOVĚK PES: Záleží na tom, co nám hrozí.

HOFFMAN: *(podívá se na hodinky)* Mně osobně nervové zhroucení, pane Bergere. Navrhuji, abychom zatím žili dál, jako by byly ty kosmické paprsky byly něco naprosto normálního.

(Hlavním vchodem přichází Rebeka.)

REBEKA: Doktore, co to znamená? Profesor Caruso řekl, že jsem ťuk ťuk.

HOFFMAN: Kdy to řekl?

ČLOVĚK PES: Dneska. Včera. Předevčírem. Už stokrát.

HOFFMAN: To znamená, že je profesor Caruso zlý.

REBEKA: Když jsem byla malá, ještě úplně malinká, umřela mi maminka.

ČLOVĚK PES: Minule jsi říkala babička.

REBEKA: Řekla jsem maminka. Umřela mi maminka – *(Hlavním vchodem přichází Sestra.)* – sestřičko, profesor Caruso řekl, že jsem ťuk ťuk. Co to znamená?

SESTRA: Znamená to, že nebude smět dva dny zaspívat žádnou árii. *(Podívá se na hodinky.)* Proč nejsi na fyzioterapii?

REBEKA: Nemám ji ráda. Jsem správně oblečená, sestřičko?

(Roztáhne ruce a koketně zahoupe boky. Tepláky má předkem dozadu, kabátek knoflíky dozadu.)

SESTRA: Podle nejnovější módy, Rebeko. A teď honem na fyzioterapii. Pane Bergere, odvedte ji. Doktor má návštěvu.

ČLOVĚK PES: Já zkoumám kosmické paprsky.

SESTRA: Tak honem na terapii, právě přišla zpráva, že paprsky pronikají stropem a všemi čtyřmi stěnami.

ČLOVĚK PES: To není možné, já jsem přece jediný... Jdu to vyzkoumat. *(Vydá se k levému východu.)*

SESTRA: Pane Bergere!

ČLOVĚK PES: *(Otočí se.)* Aha... Rebeka... *(Zuje si pravou botu a ukáže ji Rebece.)*

REBEKA: *(Rozběhne se k němu.)* Střevíček, střevíček...

(Člověk pes se otočí a zmizí, Rebeka běží za ním.)

HOFFMAN: *(Vzdychne.)* Kdo je?

(Dveřmi vstoupí výrazně nalíčená dáma v kožichu.)

HOFFMAN: *(Podá jí ruku.)* Paní Martinová.

PANÍ MARTINOVÁ: *(Položí mu do nabídnuté ruky kabelku a svlékne si kožich.)* Doktore Hoffmane.

(Podá kožich Sestře, aniž by se na ni podívala. Sestra vezme kožich a podívá se na doktora Hoffmana.)

HOFFMAN: Co je nového, paní Martinová?

PANÍ MARTINOVÁ: Doufala jsem, že mi to řeknete vy.

HOFFMAN: *(Podá kabelku paní Martinové sestře.)* Paní Martinová...

PANÍ MARTINOVÁ: Mám velice málo času. Proto si sednu.

(Sedne si na nejbližší židli a pohlédne na jednoho po druhém.)

HOFFMAN: Paní Martinová. Váš muž se necítí dobře. Museli jsme mu dát silnou dávku hypnotik. *(Významně se podívá na sestru.)* Bude spát nejmíň tři dny.

(Ještě jednou pokyne Sestře. Sestra odběhne i s kožichem a kabelkou pravým vchodem.)

PANÍ MARTINOVÁ: Chcete říct, že se jeho stav zhoršil.

HOFFMAN: Ne.

PANÍ MARTINOVÁ: *(zklamaně)* Takže se zlepšil.

HOFFMAN: Také ne.

PANÍ MARTINOVÁ: *(ustaraně)* Chcete mi ho poslat domů?

HOFFMAN: Ne.

PANÍ MARTINOVÁ: Potom nechápu, proč jsem tady.

HOFFMAN: Já také ne. To je očividně nedorozumění.

(Hlavním vchodem vstoupí DaSilvová.)

DaSILVOVÁ: Dobrý den. *(Podá paní Martinové ruku.)* Já jsem doktorka DaSilvová. Váš manžel je předmětem mého odborného výzkumu.

HOFFMAN: To není pravda, paní Martinová. Váš muž není předmětem – většina z nás ho má za člověka.

DaSILVOVÁ: Váš manžel přijde každou chvíli. V jídelně právě dojídá oběd.

HOFFMAN: *(S obavami pohlédne k pravému vchodu.)* Omlouvám se, paní Martinová... Neodkladné povinnosti. *(Odběhne.)*

DaSILVOVÁ: Paní Martinová. Zajímají mě podrobnosti o tom, jak váš muž onemocněl. Vy jste jediná, kdo mi může pomoci.

PANÍ MARTINOVÁ: *(Chladně se na ni podívá.)* Jak se jmenujete?

DaSILVOVÁ: Doktorka DaSilvová.

PANÍ MARTINOVÁ: Slečno Silvová, jestli naznačujete, že má onemocnění mého manžela jakoukoliv spojitost se mnou, ihned zavolám advokátovi a podám žalobu.

DaSILVOVÁ: Paní Martinová –

PANÍ MARTINOVÁ: Nikoho ani nenapadne, jak já trpím – *(Předstírá, že je dotčená, hledá kapesník, nenajde ho, potahuje. Znovu si sedne.)*

DaSILVOVÁ: Já vám chci pomoci, a vašemu manželovi také –

PANÍ MARTINOVÁ: Tak mu pomozte. Je tu už tři roky.

DaSILVOVÁ: Já jsem tu jen několik dní –

(Hlavním vchodem přichází pan Martin.)

MARTIN: *(Živě vykládá sám sobě.)* Potom řekli, že mě pověsí. A pověsili mě. Pode mne postavili kád' s vařící vodou a spouštěli mě do ní.

DaSILVOVÁ: Pane Martine, dovolíte, abych vás přerušila – znáte tu paní?

(Pan a paní Martinovi se podívají jeden na druhého.)

MARTIN: *(plácne se do čela)* Přirozeně, jakpak by ne! To je doktorka DaSilvová, příjemná lékařka, která nás všechny vyléčí. Jak se dnes máte, paní doktorko, pacienti jsou v pořádku?

DaSILVOVÁ: Pane Martine, doktorka DaSilvová jsem já.

MARTIN: *(udiveně ji sleduje)* Děláš si legraci, holčičko. Ty prodáváš v mém lahůdkářství. Proč bys jinak měla bílý plášť? Obsluž dámu, chovej se slušně, copak nevidíš, že čeká?

PANÍ MARTINOVÁ: To je hrůza.

MARTIN: Hrůza, že ano? Tisíce lidí nemají práci, a člověk nemůže sehnat holku do obchodu. Obsloužím vás sám. Říkala jste ementál? *(Otočí se, aby podal sýr, zaraženě šmátrá ve vzduchu.)* Divné... *(Dveřmi přichází doktor Hoffman. Martin ho spatří.)* Nazdar, Hansi. Co ty tady?

(Zleva přiběhne Rebeka, která chová šikmého botu. Šikmý jde dva kroky za ní. Rebeka zmizí hlavním vchodem.)

ŠIKMÝ: (*udýchaně*) Doktore, udělejte něco, už mám dost těch zmatených ženských. Navíc mi někdo zase šlohnul brýle.

MARTIN: Hned s tím něco uděláme, to je opravdu neslýchané. (*Rozhodně následuje Šikmého pravými dveřmi ven.*)

PANÍ MARTINOVÁ: Platím vás, abyste ho léčil, ale jeho stav se zhoršuje.

HOFFMAN: Paní, váš manžel je jako člověk, který se žene za něčím, co mu zároveň uniká. Neustále se pod ním objevují zející propasti zapomnění.

DaSILVOVÁ: Neustále improvizuje svět kolem sebe.

HOFFMAN: Delirický, kvazikoherentní svět efemérních obrazů a iluzí. Ale pro něj je ten svět skutečný.

DaSILVOVÁ: S tím bych nesouhlasila.

HOFFMAN: Co se týká jeho, je všechno v pořádku.

DaSILVOVÁ: Jak vidíte, paní Martinová, já jsem přesvědčená, že se vašemu muži dá pomoci. Ten proces odlidšťování, který prožívá, je možné zbrzdit možná dokonce obrátit...

PANÍ MARTINOVÁ: Dohodněte se mezi sebou, já nevím, co bych chtěla.

DaSILVOVÁ: Paní Martinová, copak byste nebyla šťastná, kdyby se vašemu muži vrátila paměť? A kdyby mohl jít domů? A život by šel dál, tak jako dřív.

PANÍ MARTINOVÁ: (*Ledově chladně se na ni podívá.*) Byla bych šťastná, to je jasné. Šťastná. Ale musíme myslet i na něj. Koneckonců se mu tady nedaří špatně. Je tu v bezpečí.

HOFFMAN: V naprostém bezpečí, paní Martinová.

DaSILVOVÁ: Stala se nějaká konkrétní věc, která mohla způsobit ztrátu paměti?

PANÍ MARTINOVÁ: Co tím myslíte? Nebouchl se do hlavy, neboural v autě, neotrávil se houbami.

DaSILVOVÁ: Měli jste neshody, spory? Hádali jste se?

PANÍ MARTINOVÁ: Doktore, řekněte té mladé dámě, že já nejsem zodpovědná za manželův stav.

HOFFMAN: To se rozumí samo sebou.

PANÍ MARTINOVÁ: Řekněte jí to.

HOFFMAN: To udělám ještě dnes, buďte bez obav.

PANÍ MARTINOVÁ: Bojíte se jí? Řekněte jí to teď.

HOFFMAN: Správně... (*Otočí se k doktorce DaSilvové.*)

(*Hlavním vchodem se vrací Rebeka s botou v náručí.*)

REBEKA: Střevíček, střevíček... Vedl mě po nablýskaném parketu... A moje střevíčky klapaly ťuk ťuk, ťuk ťuk...

(*Tančí. Šikmý se za ní přibelhá.*)

ŠIKMÝ: Já ti takovou vlepím, že ti bude dělat v hlavě ťuk ťuk. Vrať mi tu botu!

REBEKA: A nad sebou jsem viděla, nad sebou jsem viděla jen koruny stromů, a nebe, a točilo se, točilo... (*Přestane se točit a odběhne k levému východu.*)

ŠIKMÝ: Botu, holka, nebo tě drapnu za prdel... *(Rebeka zmizela, Šikmý se obrátí k doktorce DaSilvové.)* Kdo mi šlohnul brýle? *(Doktorka DaSilvová bezmocně rozhodí ruce. Šikmý se otočí na paní Martinovou.)* Všichni tu se mnou vymetají. Nedokážou snést, že jsem tu jediný normální člověk. *(Paní Martinová se vystrašeně ohlédne na doktorku DaSilvovou.)* Co vám to tady vůbec vykládám, vždyť nejste nic jiného než další pošahaná ženská. *(Nahnutý na stranu kulhá k levému východu za Rebekou.)*

PANÍ MARTINOVÁ: Potřebuju cigáro... Kam mi zmizela kabelka?

REBEKA: *(přibíhá zpátky)* Nad sebou jsem viděla, nad sebou jsem viděla jenom..., jenom... A točilo se, točilo, točilo... *(Začne se točit, ztratí rovnováhu, spadne a zůstane ležet na zemi.)*

(Šikmý se přibelhá zpátky, skloní se nad Rebeku, a vezme si svou botu.)

ŠIKMÝ: A tenhle znáte? Proč mají ženské o jeden mozkový závit víc než slepice? Aby nesraly po dvoře. *(Obuje si botu a odchází.)*

PANÍ MARTINOVÁ: Jestli hned nedostanu cigaretu, tak se zblázním!

(DaSilvová se vydá ke dveřím. Jimi vchází čenichající Člověk pes.)

ČLOVĚK PES: Nikde jinde... jenom v téhle místnosti. *(Očichá doktorku DaSilvovou.)* Ne...

(Jde k paní Martinové, která se celá vystrašená postaví. Člověk pes očichává paní Martinovou ze všech stran od hlavy až k patě. Paní Martinová se chytne za srdce a nevěřícně vyvalí oči.)

ČLOVĚK PES: Z vás nejsou cítit kosmické paprsky. Vy voníte po směnkách, drahokamech a pudru.

(Začne čenichat u země a po všech čtyřech odběhne levým východem pryč.)

PANÍ MARTINOVÁ: Jsem tu naposledy... Naposledy...

(Zleva přichází pan Martin. Spatří svoji ženu.)

MARTIN: Ó dobrý den, čekala jste na mne dlouho? Vlak měl zpoždění, na přejezdu narazil do kamionu, ale já jsem vystoupil a pokračoval pěšky... *(Zadívá se na ženu.)*

DaSILVOVÁ: Kdo je to, pane Martine?

PANÍ MARTINOVÁ: *(naštvaně, zaskočeně)* Proč na mě civí a nic neříká?

HOFFMAN: Pan Martin...

(Pan Martin upadl do katatonie. Jako by ho něco vystrašilo; celý zkameněl s napůl zvednutou rukou, doširoka otevřenýma očima a vytřeštěným pohledem.)

PANÍ MARTINOVÁ: To je k nevydržení.

(Odběhne k pravému východu. Doktor Hoffman za ní.)

DaSILVOVÁ: Pane Martine?

(Martin neodpovídá.)

(Světla zhasínají.)

4.

(Martin nehybně klečí a zírá do prázdna. Profesor Caruso stojí nad ním a zpívá árii z Trubadúra. Doktor Hoffman a Sestra sedí a sledují ho. Když profesor Caruso skončí, zatleskají. Profesor se ukloní. Martin se ani nehne.)

CARUSO: Vždycky tak rád poslouchal mé árie. Mám mu zazpívat ještě jednu?

SESTRA: Zazpíval jste mu jich už pět a nic.

CARUSO: Pokud bude třeba, jsem připraven zazpívat mu jich deset, dvacet -

HOFFMAN: *(Vstane.)* Já bych se na vašem místě vydal ještě do vedlejší místnosti a tam také něco zazpíval.

CARUSO: Tam nemá nikdo sluch. Je jim jedno, jestli poslouchají Trubadúra nebo motorovou pilu.

HOFFMAN: To není pravda, Rebeka má hluboký, výrazný cit pro hudbu.

CARUSO: Ale ona je – vždyť víte – ona je – *(Zaťuká si na čelo.)* – ona je ťuk, ona je ťuk ťuk ťuk –

HOFFMAN: *(ohleduplně, ale energicky ho tlačí ke dveřím)* Nikdo na této klinice není ťuk ťuk, profesore.

CARUSO: Já určitě ne. Velikonoce v roce 4203 budou v sobotu čtrnáctého dubna!

HOFFMAN: Řekněte jim to, profesore, ta zpráva jim udělá velkou radost.

CARUSO: A ještě něco...

HOFFMAN: I to jim řekněte. *(Tlačí ho dveřmi ven a mává mu.)* Au revoir. Bye bye. Adieu. *(Otočí se, podívá se na Sestru, vzdychne, jde k Martinovi a dívá se na něj.)*

SESTRA: Co s ním bude, pane doktore?

HOFFMAN: Nevím, Sestro. Víím jen to, že víím pořád míň a míň.

SESTRA: Myslíte, že má pan Martin duši?

HOFFMAN: Co byste řekla? Má? Nebo mu ji nemoc rozežrala? Na začátku byla ještě naděje, na začátku si ještě uvědomoval svůj handicap.

SESTRA: I když tehdy býval hlavně smutný.

HOFFMAN: Byl ztracený. A právě proto se zdálo, že ho ještě můžeme zachránit.

SESTRA: Trpěl...

HOFFMAN: Proto, Sestro, právě proto se zdálo, že se může dotknout dna skutečnosti, že se dokope ke smyslu. K pocitům, o které přišel, a ještě je rozpoznával a toužil po nich.

SESTRA: Po lásce...

HOFFMAN: To taky, pravděpodobně.

SESTRA: Po štěstí.

HOFFMAN: Samozřejmě.

SESTRA: Po věcech, po nichž toužíme všichni. Ale někteří si to netroufají přiznat, že ano, pane

doktore?

HOFFMAN: Někteří mají jiné priority, Sestro. *(Mává rukou Martinovi před očima. Žádná odpověď.)*

(Zprava přichází DaSilvová.)

SESTRA: *(Nevídí ji.)* Za všechno může ta ženská. *(Hoffman si odkašle, aby Sestru upozornil na DaSilvovou.)* Proč ji necháte, aby dělala věci za vašimi zády? Nestalo by se to, kdyby – *(Otočí se a vidí DaSilvovou.)* – kdyby – no, to je můj názor, prostě jsem řekla, co si myslím.

(DaSilvová sestru ignoruje a jde k Martinovi.)

DaSILVOVÁ: Pane Martine?

(Vezme ho za ruku a zvedne ji do výšky. Martin bez odporu vstane. DaSilvová ho chytne za obě ruce a otočí k sobě. Poddává se jí, jako by neměl vlastní vůli.)

DaSILVOVÁ: Pane Martine? *(Udiveně na ni zírá.)* Slyšíte mě?

(Hoffman přistoupí k nim a vezme Martina za ruku a táhne ho k východu. Martin pochoduje za ním drobnými mechanickými kroky. U dveří se Hoffman otočí a za ruku vede Martina zpátky do středu podia, Martin ho jde za ním úplně stejně. Když se zastaví, udiveně zírá na Hoffmana.)

HOFFMAN: Pane Martine, víte, kdo jsem? *(Martin na něj nepřestává udiveně zírat.)* Kývněte hlavou, jestli mě slyšíte. *(Martin se stále tváří udiveně.)*

DaSILVOVÁ: Konečně důkaz, že jsem měla pravdu.

HOFFMAN: Něco ho vyděsilo, to není žádný důkaz.

DaSILVOVÁ: A co byste ještě chtěl?

HOFFMAN: Pan Martin už prošel tolika fázemi. Každá z nich začala bez varování, tak by mě vůbec nepřekvapilo, kdyby tato fáze neměla žádnou souvislost s jeho ženou.

SESTRA: I já si myslím, že ne.

DaSILVOVÁ: I když jste mi před chvílí zrovna vy říkala, že by se to nestalo, kdyby se s ní nesetkal.

SESTRA: Já jsem ve všech ohledech na straně lékaře.

DaSILVOVÁ: Je mi líto, sestro, ale o odborných záležitostech se s vámi nebudu bavit.

SESTRA: Já se s vámi taky nechci bavit.

HOFFMAN: Sestro...

(Dvěma přiběhne Rebeka, houpe se v bocích a drží v ruce Šikmého botu. Narazí do Sestry, která narazí do Hoffmana, který narazí do DaSilvové, která narazí do pana Martina. Všichni ztratí rovnováhu a skončí na zemi, odkud se jeden po druhém sbírají. V tu chvíli už je na jevišti také Šikmý.)

ŠIKMÝ: *(Skloní se nad Rebekou a pokouší se vytrhnout jí botu z ruky.)* Poslouchej, bláznivko!

REBEKA: Střevíček...

(Šikmému se podaří vytrhnout Rebece botu z ruky, ale přitom mu vypadne z ruky na zem, odkud ji sebere Člověk pes, který právě přiběhl dveřmi.)

REBEKA: *(prosí)* Střevíček, střevíček. *(Člověk pes jí botu vrátí, Rebece začne tančit.)* Vedl mě po nablýskaném parketu. Ťuk ťuk, klapaly moje střevíčky...

ŠIKMÝ: Víš, co s tebou udělám, holka...

(Dveřmi přiběhne Ferina Klepíková.)

FERINA KLEPÍKOVÁ: A tenhle znáte? Na chodníku stáli dva stonožčí samci, když tu kolem prošla stonožčí samička. „Ty vole,“ říká jeden druhému, „už jsi někdy viděl takové nohy, nohy, nohy, nohy...“

ČLOVĚK PES, ŠIKMÝ, FERINA KLEPÍKOVÁ: ...takové nohy, nohy, nohy, nohy...

FERINA KLEPÍKOVÁ: Proč se nikdo nesměje?

ŠIKMÝ: *(Vytrhne Rebece botu z ruky a hrozí jí prstem.)* Zkus to ještě jednou a sáhnu ti pod sukni.

ČLOVĚK PES, FERINA KLEPÍKOVÁ: Takové nohy, nohy, nohy, nohy...

REBEKA: Ó... *(Upadne a zůstane ležet.)*

(Pravým vchodem přichází profesor Caruso s Šikmého brýlemi na nose a zpívá árii z Carmen. Všichni ho poslouchají. Martin na něj udiveně zírá. Sestra pomáhá Rebece na nohy. Caruso skončí a ukloní se. Šikmý k němu přistoupí, sundá mu své brýle, nasadí si je, narovná se a vlepí Carusovi dva pohlavky.)

CARUSO: Jsem připraven zaspívat ještě několik árií. Začal bych ústřední árií z málo známé opery...

HOFFMAN: Professore, počkejte trochu, ať si může panstvo trochu oddychnout po tom výjimečném uměleckém zážitku –

ŠIKMÝ: *(pohrdavě)* Ha ha. Hi hi.

HOFFMAN: Dopřejte si chvílku oddychu, když teď stojíte rovně. Pojdte všichni sem. Rád bych vám představil pana Martina. *(Shromáždění vytvoří půlkruh.)* A teď řekněte všichni najednou: Dobrý den, pane Martine.

VŠICHNI: Dobrý den, pane Martine.

(Martin se zmateně a udiveně dívá na jednoho po druhém.)

ŠIKMÝ: Co to s ním je, copak se mu zapletl jazyk, protože měl moc řečí?

CARUSO: Už není normální, je úplně ťuk. Ťuk, ťuk.

HOFFMAN: Přistupte jeden po druhém k panu Martinovi, podejte mu ruku a zeptejte se, jak se cítí. Začni, Rebeko.

REBEKA: Dobrý den, pane Martine, máte pro mne střevíčky? Chtěla bych jít na ples.

(Martin na ni udiveně zírá.)

FERINA KLEPÍKOVÁ: A tenhle znáte?

ŠIKMÝ, ČLOVĚK PES: Takové nohy, nohy, nohy, nohy...

(Martin se udiveně zadívá na jednoho pod druhém. Caruso se postaví těsně před něj a přímo do obličeje mu zpívá árii z Trubadúra. Člověk pes ho zatím usilovně očichává od hlavy až k patě. Martin se tváří udiveně.)

ŠIKMÝ: *(Jde k Martinovi a zakřičí mu zblízka přímo do obličeje.)* Hermelín a dvacet deka bramborového salátu. Rychle, co je to za lahůdkářství, zatraceně! *(Martin, ohnutý dozadu se na něj udiveně dívá. Hoffman přichází hluboce zamyšlen dopředu.)*

SESTRA: *(přichází blíž)* Necítíte se dobře, pane doktore?

(Jako na povel udělají všichni pacienti krok dopředu směrem k Hoffmanovi a ustaraně se ptají.)

VŠICHNI PACIENTI: Necítíte se dobře, pane doktore?

(Hoffman se otočí a sleduje je.)

SESTRA: Pan doktor se necítí dobře, protože jsme ztratili Martina.

(Martin se na ni udiveně dívá.)

DaSILVOVÁ: Pan doktor se necítí dobře, protože nejspíš zjistil, že jen tablety nestačí.

HOFFMAN: *(Otočí se.)* Víte co? Nechci být neuctivý, ale něco bych vám přece jen chtěl říct.

SESTRA: Nejvyšší čas, pane doktore. Povědíte.

VŠICHNI PACIENTI: *(kromě Martina)* Povědíte, pane doktore.

HOFFMAN: Dvacet let se zabývám podobnými případy. Nezajímá mě nemoc jako odklon od normálu. Zajímá mě jednotlivec, člověk v boji za ochranu identity v podmínkách, které pro něj nejsou příhodné.

DaSILVOVÁ: Tak to si rozumíme.

HOFFMAN: My?

SESTRA: Ta je teda dobrá.

VŠICHNI PACIENTI: *(kromě Martina)* Ta je teda dobrá.

HOFFMAN: Každý z těch lidí - jestli chcete, říkejte jim pacienti – žije ve světě, který ovlivňuje buď deficit, nebo exces – ale každý z nich žije ve svém vlastním světě. *(Obrátí se k pacientům.)* Je snad někdo z vás nešťastný?

VŠICHNI PACIENTI: *(kromě Martina)* Ne, pane doktore.

HOFFMAN: Podívejte. Mám snad právo vstupovat do těch světů, které jsou svým způsobem stabilizované, a zkoušet je podvodem nebo násilím vrátit do rámců naší normálnosti?

DaSILVOVÁ: Nejen právo. Dokonce povinnost.

HOFFMAN: Pokud je pacient ve své nemoci šťastný, mám se ho pokoušet vyléčit, i když pak bude nešťastný?

DaSILVOVÁ: Ptáte se mě nebo mi to říkáte?

HOFFMAN: Jak je možné, že jsou moji pacienti relativně spokojeni, zatímco já, který jsem nebo bych aspoň měl být, normální – prostě proto, že neléčí oni mě, ale já je – nedokážu najít ani minutu klidu, kterou by ihned nezkazily pochybnosti o správnosti a poctivosti rozhodnutí, která přijímám při svém úsilí, abych z těch lidí znovu udělal něco podobného, jako jsem já sám? Jestliže je cenou za normalitu bolest a pochybnosti, co je podstatou normality, kvůli níž stojí za to tu cenu platit?

DaSILVOVÁ: Naděje? Víra, že věci můžou být lepší, než jsou?

(Ticho. Hoffman a DaSilvová se na sebe dívají.)

HOFFMAN: Vznešená myšlenka. Otázka je, jestli se může uskutečnit s pomocí lživých slibů a úskoků.

DaSILVOVÁ: Já si nemůžu dovolit filozofický defétismus. Musím myslet na svůj výzkumný projekt.

HOFFMAN: *(ukáže na Martina)* A to je výsledek vašeho vědeckého přístupu. Gratuluju.

DaSILVOVÁ: A já gratuluji vám za důslednost. Před chvílí jste mě zkoušel přesvědčit, že se to nestalo kvůli návštěvě jeho ženy, teď jsem na vině já. Rozhodněte se. Jestli jsem na vině já, znamená to, že jsem měla pravdu: příčiny jeho traumatu jsou aspoň zčásti psychické. To znamená, že žádné neurologické poškození není jen organické, což zároveň znamená, že je psychoterapie to jediné, co může zlepšit stav takových pacientů.

HOFFMAN: *(zvedne ruce)* Teď už je to stejně jedno. Pokračujte ve svém výzkumu. Prosím.

DaSILVOVÁ: Děkuju. Začala bych s Rebekou, jestli nemáte nic proti.

REBEKA: *(poskočí)* S Rebekou!

HOFFMAN: *(zaskočeně)* A pan Martin?

DaSILVOVÁ: *(sleduje Martina)* V tomto stavu už pro mne není zajímavý.

(Všichni se otočí na Martina, který se postupně dívá na každého z nich.)

(Světla zhasínají.)

5.

(Martin, Caruso a Šikmý. Caruso sedí a počítá; prsty mu kmitají rychle jako nohy dvou pavouků.)

ŠIKMÝ: No? Je nebo není?

CARUSO: *(vítězoslavně)* Velikonoce roku 40 253 budou 16. dubna!

ŠIKMÝ: Je nebo není?

CARUSO: Budou.

ŠIKMÝ: Je nebo není Bůh?

CARUSO: Aaaa...

ŠIKMÝ: Co to má znamenat, aaaa? Je nebo není? Snad mi nechcete říct, že nevíte?

CARUSO: Chtěl bych, abyste mě přestal trápit.

ŠIKMÝ: To znamená, že Bůh je.

CARUSO: Nevím.

ŠIKMÝ: Vy jste důkaz. A tenhle udivený prodavač klobás. Čeho se jemu nedostává, toho máte vy nadbytek. On si nic nezapamatuje, vy si zapamatujete všechno. Ale vaše všechno je stejně bezcenné jako jeho nic. Takový paradox, profesore, nemůže být náhoda. Tak skvěle si z nás může utahovat jenom Bůh.

CARUSO: *(pokrčí rameny)* Pro mne osobně nejvíc znamená Bach –

ŠIKMÝ: Jaký Bach. Vy jste cvok.

CARUSO: Nejsem.

ŠIKMÝ: Máte paměť, která sežvýká všechno, co do ní spadne. Vy jste robot.

CARUSO: Ne.

ŠIKMÝ: Jak to že ne? Znáte zpaměti celý telefonní seznam našeho města a okolí?

CARUSO: Na tom není nic zvláštního.

ŠIKMÝ: Znáte zpaměti desetidílný Lexikon hudby a hudebníků?

CARUSO: Ano, ale na straně 320 ve třetím díle mi chybí pátý odstavec!

ŠIKMÝ: Znáte zpaměti všechny opery a všechny Bachovy fugy a kantáty?

CARUSO: Hudba je můj život.

ŠIKMÝ: Ale všechno je to mechanické, profesore. To je hypertrofie eidetické paměti. Vy neumíte zpívat. Bůh si z vás dělá legraci.

CARUSO: A co vy?

ŠIKMÝ: Co já?

CARUSO: Shakespeare! Znáte ho zpaměti!

ŠIKMÝ: Jenom to, v čem jsem hrál, profesore, a ještě se musím snažit, aby to neskončilo v temnotě.

CARUSO: To já ne.

ŠIKMÝ: Ne, vy se musíte snažit, abyste si něco nezapamatoval. Bůh mučí každého z nás po svém. Nejhuř ale mučí tohohle.

(Postaví se před pana Martina a zachechtá se mu do obličeje. Pan Martin mu odpoví zachechtáním. Šikmý se lekne a odtáhne se.)

CARUSO: I já umím Shakespeara zpaměti.

ŠIKMÝ: Celého?

CARUSO: Jenom to, co jsem slyšel od vás.

ŠIKMÝ: Vidíte tamhleten oblak? Připomíná velblouda, vidíte?ⁱⁱⁱ

(Oba se zadívají nahoru. I pan Martin za nimi se tam zadívá.)

CARUSO: Na mou duši. Úplný velbloud.

ŠIKMÝ: Spíš lasička, podle mne.

CARUSO: Hřbet má jako lasička.

ŠIKMÝ: Nebo jako velryba.

CARUSO: Úplná velryba.

ŠIKMÝ: Gratuluju, profesore. Jednou si spolu musíme dát nějaké představení. Obecenstvo sice není nejchápavější...

(Ohlédne se a uvidí Martina, který pořád ještě zírá ke stropu. Šikmý jde k němu, postaví se vedle něj a sleduje, kam se dívá. Připojí se k nim Caruso.)

MARTIN: Vidíte tamhleten oblak? Připomíná velblouda, vidíte?

(Šikmý a Caruso přistoupí k sobě a podívají se jeden na druhého.)

ŠIKMÝ: Na mou duši. Úplný velbloud.

(Čeká, co řekne Martin, ale ten stále zírá do vzduchu.)

CARUSO: Spíš lasička, podle mne.

ŠIKMÝ: Hřbet má jako lasička.

CARUSO: Nebo jako velryba.

(Martin stále zírá do vzduchu. Šikmý mu zamává rukou před očima. Martin se udiveně zadívá na Šikmého.)

ŠIKMÝ: *(zvedne ruce a pitvoří se na Martina)* Uuuuuuuu...

(Martin ho udiveně sleduje.)

CARUSO: *(zvedne ruce a pitvoří se na Martina)* Uuuuuuuu...

MARTIN: *(zopakuje Carusovy pohyby)* Uuuuuuuu...

(Šikmý a Caruso se na sebe podívají.)

ŠIKMÝ: Tady se něco děje.

MARTIN: Tady se něco děje.

ŠIKMÝ: Buuuu –

MARTIN: Buuuuu –

ŠIKMÝ: Hop. *(Poskočí.)*

CARUSO: Hop. *(Poskočí.)*

MARTIN: Hop. *(Poskočí.)*

ŠIKMÝ: Teď poběžíme ke dveřím... *(Běží ke dveřím.)*

MARTIN: Teď poběžíme ke dveřím... *(Běží ke dveřím.)*

ŠIKMÝ: A teď poběžíme zpátky... *(Běží zpátky.)*

MARTIN: A teď poběžíme zpátky... *(Běží zpátky.)*

ŠIKMÝ: Profesore, jsou dvě možnosti. Buď jsem se konečně zbláznil i já, nebo se tu děje něco neobyčejného.

MARTIN: Nebo se tu děje něco neobyčejného.

ŠIKMÝ: *(Jde k Martinovi a zvedne pět prstů.)* Kolik prstů vidíte?

MARTIN: *(zvedne pět prstů)* Kolik prstů vidíte?

ŠIKMÝ: Profesore, řekněte mu jedno z těch nekonečných čísel.

CARUSO: 835629256836207134235.

MARTIN: 835629256836207134235.

ŠIKMÝ: Zazpívejte mu árii. Lazebníka sevillského, nebo něco.

(Profesor Caruso zpívá začátek árie z Lazebníka sevillského.)

MARTIN: Teď poběžíme ke dveřím... *(Běží ke dveřím.)* A teď poběžíme zpátky... *(Běží zpátky.)*

ŠIKMÝ: Ale sluch nemá.

MARTIN: Hop. *(poskočí)* Buuuuuu!

ŠIKMÝ: „Kdyby nebi se zachtělo mne trýznit posměchem, deštěm ran zasypat mou hlavu, kdyby mne uvrhlo až na dno chudoby, v zajetí pohřbilo mne a mé naděje, našel bych v duši sílu, jak to nést.“^{iv}

MARTIN: *(doslova to zopakuje)*

ŠIKMÝ: Co čumíš, kreténe? Takovou ti ubalím, že se z toho posereš.

MARTIN: *(doslova to zopakuje)*

ŠIKMÝ: Řekněte mu ještě několik čísel, profesore. *(Sundá si brýle, aby si promnul oči, přitom se nahne doleva.)*

CARUSO: Já bych radši zazpíval –

ŠIKMÝ: Viděl jste, že nemá sluch, naučte ho logaritmické tabulky!

CARUSO: Tak to nic.

MARTIN: Tak to nic.

(Caruso vytrhne Šikmému brýle z ruky a utíká pryč.)

CARUSO: Někteří nedokážou stát rovně, ha ha!

ŠIKMÝ: *(nahnutý doleva běží za ním)* Vraťte mi brýle. Vyrvu vám všechny vlasy, jeden po druhém.

MARTIN: *(Nahnutý jako Šikmý běží za Šikmým, stejně jako Šikmý běží za Carusem.)* Vyrvu vám všechny vlasy, jeden po druhém. Takovou ti ubalím takovou, že se z toho posereš.

(Pravým vchodem přibíhá Rebeka a za ní DaSilvová.)

REBEKA: *(Chová v náručí levou botu DaSilvové.)* Střevíček, střevíček, takový krásný střevíček...

Jak jsem tancovala, tancovala, tancovala... *(Zatočí se.)*

DaSILVOVÁ: Rebeko, nezlob...

CARUSO: Někteří nedokážou stát rovně, ha ha!

ŠIKMÝ: Dejte mi brýle, profesore, nebo vás nakopnu do prdele, že vyletíte až do stropu.

MARTIN: *(Pobíhá kolem něj nahnutý doleva.)* Nebo vás nakopnu do prdele, že vyletíte až do stropu. *(Začne kulhat jako DaSilvová.)* Rebeko, nezlob... *(Zatočí se s Rebekou, která se stále ještě točí.)* Střevíček, střevíček...

REBEKA: Takový krásný střevíček...

(DaSilvová se zastaví a zírá na Martina.)

MARTIN: *(přestane se točit, dívá se na DaSilvovou)* Hop. *(Poskočí.)* Buuuuuu.

(Rebeka odtancuje i s botou levým východem. Šikmý chytí Carusa, vytrhne mu brýle a nakopne ho do zadku.)

ŠIKMÝ: No, tak splnil jsem slib nebo ne?

DaSILVOVÁ: Co se to tu děje?

MARTIN: Teď poběžíme ke dveřím... *(Běží ke dveřím.)* A teď poběžíme zpátky... *(Běží zpátky.)*

ŠIKMÝ: Podívejte se, paní doktorko...

(Postaví se před Martina a zašklebí se na něj. Martin jeho škleb opětuje. Šikmý se škaredě zakření. Martin se zakření úplně stejně. Šikmý roztáhne ruce a zamává s nimi jako pták křídly. Martin jeho pohyby opakuje.)

(Caruso zpívá árii z Trubadúra. Šikmý začne nerytmicky a nekoordinovaně tancovat. Martin všechny jeho pohyby přesně opakuje. Caruso přestane zpívat)

DaSILVOVÁ: Kdy to začalo?

ŠIKMÝ: Před několika minutami jako blesk z čistého nebe.

CARUSO: 94356829184723.

MARTIN: 94356829184723.

ŠIKMÝ: Podívejte se, paní doktorko... *(Recituje.)*

Bože svatý, jaká noc,
a postel tak měkká, a my se objímali,
a společně zářili, leželi hned tak, hned onak^v

MARTIN: *(doslova to opakuje)*

ŠIKMÝ: Zajímalo by mě, co udělá, když si uprdnu. Profesore do toho, předvedte jeden pořádně hlasitý prd.

CARUSO: Prdnout si bohužel nemůžu. Místo toho ale můžu zazpívat árii z Fausta. Smím, paní doktorko?

MARTIN: Smím, paní doktorko? Předvedte jeden pořádně hlasitý prd.

DaSILVOVÁ: Pane Martine, kdy jsme se naposledy viděli?

MARTIN: Hop. *(Poskočí.)* Buuuuuu.

ŠIKMÝ:

Já jsem papouch jménem Martin,
co kdo řekne, taky povim,
cizí ksichty dělat umim,
já jsem papouch jménem Martin.

MARTIN: *(doslova to opakuje)*

(Pravým vchodem se přikomíhá Ferina Klepíková.)

FERINA KLEPÍKOVÁ: A tenhle znáte?

DaSILVOVÁ: Teď ne, paní. Raději se zeptejte pana Martina, jestli ví, kdo jste

FERINA KLEPÍKOVÁ: Vždyť ani já sama nevím, kdo jsem, jak to může vědět on, který sám neví, kdo je!

MARTIN: Já jsem papouch jménem Martin, co kdo řekne, taky povim. Hop. *(Poskočí.)* Buuuuu.

(Začne napodobovat cukání Feriny Klepíkové.)

FERINA KLEPÍKOVÁ: Panenkomarie? Dělá si ze mne legraci?

DaSILVOVÁ: Ne, děje se tu něco fenomenálního.

FERINA KLEPÍKOVÁ: Opravdu? Já už to dělám pět let a jediné, co mi na to všichni řekli, je, že jsem otravná.

DASILVOVÁ: Pan Martin začal bojovat o své polidštění.

MARTIN: Jediné, co mi na to všichni řekli, je to, že jsem otravná.

ŠIKMÝ: A při tom boji za polidštění se mu podařil první krok: stal se ženou! *(Martinovi)* Koukni se, co máš v kalhotách, než řekneš, že jsi otravná.

MARTIN: Hop. *(Poskočí.)*

DaSILVOVÁ: Poslouchejte všichni tři.

CARUSO, ŠIKMÝ, FERINA KLEPÍKOVÁ: Poslouchejte všichni tři.

DaSILVOVÁ: Pan Martin je ve velice delikátní fázi své nemoci. Musíte mi slíbit, že ho necháte na pokoji. Nesmíte ho učit žádné sprosté básničky, žádné obscénosti.

CARUSO: Já bych ho mohl naučit Lexikon hudby a hudebníků v deseti dílech...

DaSILVOVÁ: Nic! Slibte mi to. Zvedněte dva prsty a přísahajte.

(Ferina, Šikmý a Caruso zvednou každý dva prsty.)

DaSILVOVÁ: *(jde k východu, otáčí se)* Přísaha zavazuje.

FERINA, ŠIKMÝ A CARUSO *(ještě jednou zvednou každý dva prsty):* Přísaha zavazuje.

(Když DaSilvová odejde, tři uličníci se na sebe podívají, mrknou na sebe a obrátí se k panu Martinovi.)

ŠIKMÝ: Jděte do prdele.

MARTIN: Jděte do prdele.

FERINA KLEPÍKOVÁ: A tenhle znáte...

MARTIN: A tenhle znáte...

ŠIKMÝ: Bu bu ri, bu bu ri, bu bu ri bum.

MARTIN: Bu bu ri, bu bu ri, bu bu ri bum. Rád bych teď zazpíval hlavní árii z málo známé opery.

Hop. (*Poskočí.*) Buuuuuuu.

(*Světla zhasínají.*)

6.

(*Martin, Hoffman, Sestra, DaSilvová*)

MARTIN: Bu bu ri, bu bu ri bum. Hop. (*Poskočí. Obrátí se k sestře.*) Buuuuuuu. (*Sestra se vyděsí.*)

DaSILVOVÁ: Co říkáte, pane doktore?

HOFFMAN: Něco se rozběhlo, něco se reaktivovalo – ale co?

MARTIN:

Já jsem papouch jménem Martin,
co kdo řekne, taky povim,
cizí ksichty dělat umim,
já jsem papouch jménem Martin.

DaSILVOVÁ: To ho naučil Šikmý.

HOFFMAN: Obávám se, že to je zároveň skutečná podstata jeho proměny.

MARTIN: Teď poběžíme ke dveřím... (*Běží ke dveřím.*) A teď poběžíme zpátky... (*Běží zpátky.*)

HOFFMAN: A teď si sedneme na bobek... (*Sedne si na bobek.*)

MARTIN: A teď si sedneme na bobek... (*Sedne si na bobek.*)

HOFFMAN: Zůstaneme sedět na bobku, dokud nám někdo neřekne, ať vstaneme.

MARTIN: Ať vstaneme.

(*Hoffman vstane. I Martin vstane.*)

HOFFMAN: Totální mimikry.

DaSILVOVÁ: Ale proč, doktore, proč?

MARTIN: (*sestře*) Jděte do prdele.

SESTRA: Proč říká takové škaredé věci? Jestliže si dokáže všechno zapamatovat, můžeme ho naučit něco pěkného.

DaSILVOVÁ: Děkuji, sestro, řekla jste přesně to, co jsem chtěla říct já.

SESTRA: Ale ne proto, že bych s vámi souhlasila.

DaSILVOVÁ: Doktore Hoffmane, copak není jasné, k čemu tady došlo?

HOFFMAN: Naopak. Stojíme před velkou neurologickou hádankou.

DaSILVOVÁ: Mne zajímá příležitost, která se zde nabízí.

HOFFMAN: Příležitost k čemu?

SESTRA: Já žádnou nevidím.

HOFFMAN: Jinak je pro vás Martin nezajímavý, zabývejte se Rebekou.

DaSILVOVÁ: To je méně důležité, vlastně nedůležité ve srovnání s tím, co se nám nabízí tady.

MARTIN: Bu bu ri papouch bum.

HOFFMAN: A co se nám tu nabízí?

SESTRA: Dejte pozor, pane doktore. Jednou už jste naletěl.

MARTIN: *(Sestře)* Jděte do prdele.

DaSILVOVÁ: Souhlasím. *(Obrátí se k Hoffmanovi.)* Podívejte se, doktore. Když pan Martin zabředl do chaotického toku impresí, na něž odpovídal pouze mlčením, zdálo se, že je odsouzen k trvalému konfučnímu údivu. Přestal být člověkem. Veškerá pouta s jeho vlastním já byla přetrhána. Copak opravdu nevidíte, co tu právě začíná? Buduje si náhradní osobnost. Buduje ji z vypůjčeného materiálu, ze všeho, co mu přijde pod ruku.

HOFFMAN: Jenom zdánlivě. Sama jste viděla, že nejde o projev vůle, ale o čistý odraz.

DaSILVOVÁ: To není pravda. To možná platí teď...

HOFFMAN: Teď poběžíme ke dveřím... *(Běží ke dveřím.)*

MARTIN: Teď si sedneme na bobek... *(Sedne si na bobek.)*

HOFFMAN: *(udiveně)* A teď poběžíme zpátky... *(Běží zpátky.)*

MARTIN: A teď poběžíme do bu bu ri bum.

DaSILVOVÁ: Vstaňte.

MARTIN: A teď poběžíme pátky. *(Vstane.)*

(Hoffman hluboce přemýšlí.)

DaSILVOVÁ: Podívejte, doktore. Pan Martin je v akutní mimetické fázi...

MARTIN: *(Chytne sestru a začne s ní tancovat.)* Střevíček, střevíček... Ó jak jsem tančila... A nade mnou se točilo nebe, nade mnou... *(Zastaví se a zadívá se do prázdna, natáhne ruku.)* Vidíte tamhleten oblak? Připomíná velblouda, vidíte?

DaSILVOVÁ: – a v té fázi je absolutně učenlivý, hladový po informacích, vnímavý ke všemu.

SESTRA: Tak ho naučme, aby byl zase tím, čím byl: panem Martinem, prodavačem lahůdek.

DaSILVOVÁ: Proč z něj neudělat něco výjimečného? Předneste mu sloku nějaké básně, doktore.

HOFFMAN: Nevidím žádný důvod...

DaSILVOVÁ: Prosím. Může to být to, co jste řekl Rebece.

HOFFMAN: *(neochotně deklamuje)*

Až zestárneš, u ohně klímajíc,
šedivá, malátná, mou knihu vem
a vzpomeň, jak ti něžným pohledem
sálala hloubka temných zřítelnic.^{vi}

MARTIN: *(doslova to zopakuje)*

DaSILVOVÁ: No? Proč bychom dělali z pana Martina zase to, co byl? Prodavačů lahůdek je víc

než dost.

HOFFMAN: Recitátorů taky. Mechanické opakování básní ještě neznamená, že z něj můžeme udělat básníka.

DaSILVOVÁ: Možná ne doslova, ale pokud bychom to chápali metaforicky, můžeme z pana Martina udělat cokoliv. Copak opravdu nevidíte, jaká příležitost se nám nabízí?

HOFFMAN: Ne.

DaSILVOVÁ: Představte si člověka bez identity, bez paměti, bez ega, bez přání, bez touhy – člověka, v němž vzniklo psychické vakuum. Má ale jedno přání, nebo spíš potřebu – zaplnit to vakuum nějakým obsahem, něčím, co by mu znovu dalo pocit naplnění. A on baží, přímo baží po slovech a pohybech a znacích významu, které vidí u ostatních lidí. A on zároveň všechno nasává jako suchá houba a všechno udrží. Ten člověk stojí před vámi.

HOFFMAN: A co?

DaSILVOVÁ: Ten člověk je jako prázdná nádoba, do níž můžete vložit všechno.

HOFFMAN: Všechno?

DaSILVOVÁ: Všechno nejlepší: nejideálnější kombinaci nejideálnějších lidských vlastností. Můžeme vytvořit supermana. Nového člověka. Někoho, koho nebude omezovat ani freudovské podvědomí ani zlovyky.

(Hoffman se zasměje. Sestra, najednou plná odvahy, se také zasměje. A nakonec se zasměje ještě Martin.)

HOFFMAN: Teď poběžíme ke dveřím? A teď poběžíme zpátky? To je materiál, ze kterého byste chtěla vytvořit supermana?

MARTIN: Teď poběžíme zpátky... *(Běží ke dveřím.)*...a teď poběžíme ke dveřím... *(Sedne si na bobek a zůstane tak.)*

DaSILVOVÁ: Je nutná promyšlená intenzivní práce. Je nutné mít důkladný program. Toto je historický projekt.

HOFFMAN: Absolutně nepřichází v úvahu.

MARTIN: *(Vstane.)* A teď si sedneme na bobek... *(Běží zpátky.)* Toto je historický projekt.

DaSILVOVÁ: Předložila jsem ho vedoucímu katedry na fakultě. Byl nadšený.

HOFFMAN: To je jeho věc. Já nejsem.

SESTRA: Ještě jedno spiknutí. Horší než to první

DaSILVOVÁ: Co můžeme ztratit, když to vyzkoušíme?

HOFFMAN: Právo na to, aby nás měl svět za rozumné lidi. Proboha, co byste ještě chtěla stvořit. Nefunkční psychologický odvar, který by nebyl schopný lásky ani naděje ani strachu ani jiných lidských citů? Nebo dvounohou stvůru bez morálně-etické sebekontroly.

MARTIN: Jděte do prdele.

DaSILVOVÁ: Doktore Hoffmane...

HOFFMAN: Pusťte tu monstrózní ideu z hlavy.

DaSILVOVÁ: Doktore Hoffmane. Je až příliš dokonalá, příliš fenomenální, abych se jí vzdala. Udělám všechno, co je v mých silách, abych ji uskutečnila.

HOFFMAN: Jen přes mou mrtvolu.

SESTRA: A moji.

MARTIN: A moji.
(*Světla zhasínají.*)

7.

(*Doktor Hoffman. Sestra přivádí paní Martinovou.*)

PANÍ MARTINOVÁ: Doktore, zklamal jste mě. (*Podá mu kabelku, kterou Hoffman předá sestře; podá mu ještě kabát, který si Hoffman nechá v ruce.*) Proč jste mě neinformovali, co se děje s mým mužem?

HOFFMAN: Protože se s ním neděje nic zvláštního.

PANÍ MARTINOVÁ: Bylo mi sděleno něco jiného.

HOFFMAN: (*předá kabát paní Martinové sestře*) Povídačky nezodpovědných lidí.

SESTRA: Na této klinice je doktor Hoffman jediný, kdo má diagnostické kompetence.

PANÍ MARTINOVÁ: (*sestře*) Nechcete raději odnést kabát a kabelku na chodbu?

(*Sestra váhá, podívá se na Hoffmana, který přikývne. Sestra odnese kabát a kabelku pravým východem.*)

PANÍ MARTINOVÁ: Doktore Hoffmane...

HOFFMAN: (*se strojenou přívětivostí*) Paní Martinová...

PANÍ MARTINOVÁ: Můžeme si o tom popovídat jako rozumní lidé?

HOFFMAN: Vidím, že u vás byla doktorka DaSilvová.

PANÍ MARTINOVÁ: Ještě nikdy jsem neviděla tak nadšenou mladou dámu. Jestli dokáže uskutečnit aspoň desetinu toho, co si předsevzala, je naší povinností pomoci jí.

HOFFMAN: Naší povinností je přivést ji k rozumu a pomoci tak vašemu manželovi.

PANÍ MARTINOVÁ: Ujistila mě, že je můj muž právě teď jen slupka. Člověka z něj bude teprve nutné vytvořit. Říkala, že je můj muž nyní jako dítě na začátku života. Jako prázdné plátno, na něž můžeme namalovat, co budeme chtít. Můžeme z něj udělat špičkového vědce, umělce, hudebníka, matematika, finančníka. Můžeme z něj udělat všechno a všechno nejlepší. Doktorka DaSilvová říkala, že má můj muž výjimečný talent.

HOFFMAN: Kde k němu tak najednou přišel? Paměťový excés není talent, ale neurologická abnormalita. Váš manžel není geniální, váš manžel je nemocný.

PANÍ MARTINOVÁ: Opravdu mě chcete připravit o naději, která se ve mně zrodila? (*Potáhne nosem.*)

HOFFMAN: Naději na co?

PANÍ MARTINOVÁ: Že konečně získám muže, na kterého můžu být hrdá. A který mi dá trochu více pohodlí, než jsem zvyklá...

HOFFMAN: Potom by bylo pro vás nejužitečnější, aby doktorka DaSilvová vychovala z vašeho manžela znovu to, čím byl.

PANÍ MARTINOVÁ: Zkrátka, doktore, podepsala jsem prohlášení. Schválila jsem projekt doktorky

DaSilvové.

HOFFMAN: A co pan Martin?

PANÍ MARTINOVÁ: *(pokrčí rameny)* Dokud není při smyslech, jsem za něj podle zákona zodpovědná já.

HOFFMAN: Mám pro něj poslat?

PANÍ MARTINOVÁ: Proč?

HOFFMAN: Ne proto, abyste se zeptala, jestli souhlasí s tím, že ho proměníme v supermana – proto, abyste ho viděla, pozdravila ho a vyjádřila mu morální podporu, jako manželka manželovi – to jsem měl na mysli. Ne?

PANÍ MARTINOVÁ: Dokud není při smyslech, nemělo by to žádný význam.

HOFFMAN: A proč jste tedy vůbec přišla?

PANÍ MARTINOVÁ: Myslím, že oba chápeme, oč jde.

HOFFMAN: Já jsem poslední překážka, která brzdí začátek tohoto epochálního experimentu. Strašpytel, který chce za každou cenu zůstat u svých předpotopních zásad.

PANÍ MARTINOVÁ: Rozhodně si nemyslete, že nectím vaše zásady

HOFFMAN: Ale jsou velice nepraktické.

PANÍ MARTINOVÁ: Nevyznám se v psychologii a podobných věcech. Dáváte mi s doktorkou DaSilvovou dvě různé možnosti. Ta vaše mi slibuje jen to, že věci zůstanou takové, jaké jsou.

HOFFMAN: Nejde přece o to, kdo co slibuje vám, paní. Jde o pana Martina, který je vaším manželem a mým pacientem. Krysy, králíky, opice skutečně zneužíváme ve jménu vědy, s lidmi to ale dělat nesmíme.

PANÍ MARTINOVÁ: Doktore Hoffmane, kolik si vyděláte jako šéf kliniky?

HOFFMAN: *(obráť se k pravému východu)* Sestro! Plášť a kabelku. Paní Martinová odchází.

(Dvěmi přichází místo sestry doktorka DaSilvová. Následuje ji pan Martin. Paní Martinová se podívá na DaSilvovou a bezmocně rozhodí rukama.)

HOFFMAN: Paní Martinová se zrovna loučí.

DaSILVOVÁ: My dva jsme právě přišli ze schůzky, že ano, pane Martine?

MARTIN: Bu bu ri bum, bu bu ri bum.

DaSILVOVÁ: Byli jsme u předsedy rady odborných ředitelů kliniky. A co řekl předseda, pane Martine?

MARTIN: A co řekl předseda, pane Martine? Předseda řekl: pan Martin, pan Martin... Předseda řekl, že je pan Martin nově subjektem experimentálního projektu XXX.

DaSILVOVÁ: *(rozloží list papíru a zvedne ho)* A tady je kus papíru, který to potvrzuje.

PANÍ MARTINOVÁ: Skvěle! Výborně! *(Zatleská.)*

MARTIN: *(Zatleská.)* Skvěle! Výborně! Bu bu ri bum.

DaSILVOVÁ: Doktore Hoffmane. Tento projekt bude probíhat na klinice, počítám proto s vaší odbornou spoluprací.

HOFFMAN: Je od vás moc pěkné, že mi nabízíte místo na klinice, kde jsem už patnáct let šéfem.

DaSILVOVÁ: Nabízím vám partnerství na projektu historického významu.

HOFFMAN: Tam, kde jste vy, není dost místa pro dva.

DaSILVOVÁ: Jak si přejete.

HOFFMAN: Především bych byl nerad, abyste se radovala předčasně. Rada ředitelů bude muset vzít v úvahu také moje stanovisko. *(Chystá se k odchodu.)*

PANÍ MARTINOVÁ: Doktore... *(Hoffman se otočí.)* Kabát a kabelku, prosím. *(Vítězoslavně ho sleduje.)*

MARTIN: Předseda řekl: stojíme na prahu netušených možností. Můžeme pomoci přírodě, aby udělala evoluční skok do následující fáze, na úroveň superčlověka. Jméno naší kliniky bude zapsáno v historii zlatými písmeny. Předseda řekl bu bu ri bum. A teď poběžíme ke dveřím... *(Sedne si na bobek.)*

(Světla zhasínají.)

8.

(V popředí Hoffman, který sedí a přemýšlí, a Sestra, která stojí za ním a dívá se na něj. V pozadí pacienti včetně Martina, každý ve své typické pozici a na svém místě.)

CARUSO: *(opatrně se přibližuje)* Promiňte, sestro, pan doktor se necítí dobře?

SESTRA: Obávám se, že ne.

CARUSO: Proč ne?

SESTRA: Došlo k něčemu ošklivému – jemu za zády.

ČLOVĚK PES: Pan doktor se dostal pod vliv kosmických paprsků. Právě tam, kde sedí, jsou nejsilnější. Nechtěl mě poslechnout. Taky nás to postihne. Je nejvyšší čas utéct.

ŠIKMÝ: Tak zdrhej, Fifi. Ocas mezi nohy.

SESTRA: Pan doktor nemůže pochopit, jak ho mohla ta mazaná ženská s pokryteckým úsměvem zahnat do kouta. A to v několika tazích.

REBEKA: Pan doktor je moc hodný, Rebeka ho má moc ráda.

SESTRA: Pan doktor je až moc hodný. Nevyzná se v ženách a je strašně naivní. A příliš tvrdohlavý a hrdý, než aby poslechl dobře míněnou radu.

CARUSO: Uvědomuje si pan doktor, že Vánoce roku 2853 budou čtyřiadvacátého prosince?

SESTRA: Myslím, že ano, profesore: Vánoce jsou každý rok 24. prosince.

CARUSO: Tak to mu bohužel nemůžu pomoci.

FERINA KLEPÍKOVÁ: *(Trhavě přijde dopředu.)* Já panu doktorovi hned spravím náladu, že ano, pane doktore. „Jednu kávu bez šlehačky,“ říká zákazník číšníkovi. „Je mi líto,“ říká číšník, „šlehačku nemáme, dáte si kávu bez mléka?“ Ha ha ha.

(Skloní se a pohlédne na Hoffmana, který se k ní pomalu otočí a usměje se.)

REBEKA: *(Přiběhne, odstrčí Ferinu a postaví se před Hoffmana.)* Pane doktore, básničku.

HOFFMAN: Někdy jindy, Rebeko.

REBEKA: Teď, teď, teď!

HOFFMAN: *(ohlédne se)* Pustíte se do toho, Šikmý?

ŠIKMÝ: Vždy připraven. *(Přichází dopředu.)*

Zčervenala celičká
a bilo jí srdce,
když pod sukni ucítila
obě moje ruce.

HOFFMAN: *(vstane)* Dost.

ŠIKMÝ: *(přetvařuje se)* Promiňte, myslel jsem...

SESTRA: Zlobíte a zrovna teď, když pan doktor potřebuje podporu.

ŠIKMÝ: Je mi to líto, ihned přednesu několik veršů z Byrona.

REBEKA: Už nechci básničky. *(Uraženě odchází do rohu, padne na kolena, skloní hlavu a zůstává klečet.)*

(Hoffman pokyne Sestře. Sestra jde k Rebece, přisedne si k ní a začne ji utěšovat.)

MARTIN: Je mi to líto, ihned přednesu několik veršů z Byrona. Já jsem papouch jménem Martin, experimentální projekt XXX.

ČLOVĚK PES: *(Postaví se před Rebece, zuje si botu a nabízí jí.)* Střevíček?

REBEKA: *(Popadne ho a vyskočí.)* Ó střevíček, střevíček... *(Začíná tancovat s botou v náruči.)* Jak jsem tančila, jak jsem tančila...

CARUSO, FERINA, ČLOVĚK PES: Ťuk, ťuk... Ťuk, ťuk...

REBEKA: ...dělal střevíčky na parketu...

CARUSO, FERINA, ČLOVĚK PES, SESTRA: Ťuk, ťuk... ťuk, ťuk...

REBEKA: ...a nade mnou se točilo, točilo, točilo... nebe...

CARUSO, FERINA, ČLOVĚK PES: *(Točí se jako Rebece.)* ...se točilo, točilo, točilo... nebe...

SESTRA: *(Také se dá do tance.)* ...se točilo, točilo, točilo... nebe... *(Uvědomí si, že ji sleduje doktor a přestane.)* Trochu jsem se nechala unést.

HOFFMAN: Nic se neděje, sestro. Těší mě, že se o ně někdo postará, když tady já nebudu

SESTRA: *(Otočí se k dovádějícím pacientům.)* Dost!

(Pacienti se jeden po druhém uklidní, i Rebece, která odmítá vrátit botu Člověku psovi; tomu to nakonec přestane vadit.)

SESTRA: Pan doktor se rozhodl, že nás opustí.

(Absolutní ticho.)

REBEKA: Pan doktor už nás nemá rád?

FERINA KLEPÍKOVÁ: Už nás má dost, že ano pane doktore? Divím se, že až teď.

SESTRA: Myslím, že nás má stále rád. Ale zdá se mu to méně důležité než jeho osobní hrdost.

HOFFMAN: Moje rozhodnutí je věcí zásad.

ČLOVĚK PES: Co bude s námi?

REBEKA: *(Postaví se před Hoffmana a těžkopádně se ukloní)*

Až zestárneš, u ohně klímajíc,
šedivá, malátná, mou knihu vem...^{vii}

HOFFMAN: Mou knihu vem...

REBEKA: Mou knihu vem a vzpomeň, jak ti něžným pohledem...

REBEKA, HOFFMAN, CARUSO, ŠIKMÝ: Sálala hloubka temných zřítelnic...^{viii}

HOFFMAN: *(překvapeně, dojatě)* Je to vůbec možné, Rebeko?

REBEKA: *(Podává Hoffmanovi botu Člověka psa.)* Daruji vám střeвиček.

HOFFMAN: *(Bere si botu.)* Děkuji, Rebeko. Smím ho vrátit majiteli? *(Podá botu Člověku psovi, který si ho obuje.)*

REBEKA: Co s námi bude, pane doktore?

MARTIN: *(velice rychle, mechanicky, bez citu)* Lidská civilizace dosáhla stupně, na němž musíme vzít evoluci do vlastních rukou. Nemůžeme se už poddávat spontánním procesům přírody. Co vytvořil homo sapiens v posledních dvou tisících letech? Svět odpadků, svět špíny, svět otrávených řek a lesů, oceánů, svět bez ozónu. Pro přežití a blahobyť lidstva je velice potřebná transformace člověka v bu bu ri bu bu ri bum. A teď poběžíme ke dveřím... *(Sedne si na bobek.)* A teď poběžíme zpátky... *(Běží ke dveřím, popadne ho amok.)* Podaří-li se nám vytvořit aspoň jednoho člověka, který bude ztělesňovat všechny nejlepší možné lidské vlastnosti, splníme důležitou část povinností, které nám ukládá profesní etika a lidské svědomí. Je možné, že je to spojeno s rizikem, které se nedá předvídat, ale co je riziko u člověka, který je stejně úplně odepsaný, ve srovnání s důležitostí výsledků, kterých můžeme dosáhnout, kterých můžeme dosáhnout bu bu ri bu bu ri bum. A teď si sedneme na bobek... *(Běží zpátky doprostřed jeviště. Zamyslí si a rozesmutní se.)*

Kdyby nebi se zachtělo mne trýznit posměchem,
deštěm ran zasypat mou hlavu,
kdyby mne uvrhlo až na dno chudoby,
v zajetí pohřbilo mne a mé naděje...
mne a mé naděje..., mne a mé naděje...^{ix}

(Tragicky žalostný a zklamaný se zadívá před sebe. Hoffman jde k němu. I Sestra jde blíž. Společně s ní udělají krok nebo dva k Martinovi i ostatní pacienti.)

HOFFMAN: Ničeho se nebojte, pane Martine.

VŠICHNI PACIENTI: Ničeho se nebojte, pane Martine.

HOFFMAN: Postaráme se, aby se vám nic zlého nestalo.

SESTRA: *(vesele oznámí)* Pan doktor nás neopustí!

VŠICHNI PACIENTI: Pan doktor nás neopustí!

MARTIN: Pan doktor nás neopustí. Hop. *(Poskočí.)* Buuuu.

CARUSO: V tom případě bych, pokud to nebude nikomu vadit, využil tuto příležitost a zazpíval árii z Figarovy svatby.

(Vyleze na stůl, ukloní se, začne zpívat. Přitom diriguje. Všichni ho poslouchají. Ferina Klepíková stojí před ním a napodobuje ho. Světla pomalu zhasínají.)

9.

(Všichni kromě Martina a doktorky DaSilvové. Pacienti čekají a sedí v nejrůznějších pozicích, Hoffman se nervózně prochází, Sestra ho ustaraně pozoruje. Hoffman se dívá na hodinky, vzdychne a podívá se na Sestru.)

CARUSO: Na co čekáme?

REBEKA: Na co čekáme, pane doktor?

ŠIKMÝ: Na lepší časy.

SESTRA: Na výsledky neschopnosti pana doktora být pánem ve svém vlastním domě.

ČLOVĚK PES: Všechno, co se tu děje mají na svědomí kosmické paprsky. *(Čenichá.)* Jsou čím dál silnější. A bude hůř.

REBEKA: Když jsme byla ještě malinká, moc moc malinká, umřela mi maminka.

ŠIKMÝ:

Umřela mi maminka,
teď jsem divná paninka,
oblek mám jak strašidlo,
ne někdy, to je pravidlo.

REBEKA: *(poskočí)* Ne někdy, to je pravidlo.

(Sestra přijde k Šikmému a sundá mu brýle. Šikmý se nahne.)

SESTRA: Jestli chcete, abych vám je vrátila, hned se omluvte!

ŠIKMÝ:

Když žena letitá
miluje šéfa, co má radši chlast,
pro dámu je život past,
prázdné večery pak počítá

REBEKA: *(zatleská)* Krásná báseň, Šikmý! Zatleskejte, pane profesore! Zatleskejte, pane doktore!
Zatleskejte, sestro!

SESTRA: *(Celá červená uklidí brýle a odstoupí ke zdi.)* Budete dva dny bez brýlí.

ŠIKMÝ: Skvěle. Tak to já začnu pomalu a systematicky rozbíjet nábytek. *(Sáhne po nejbližší židli.)*

SESTRA: Jestli zničíte jenom jedinou židli, můžete se spakovat a jít.

ŠIKMÝ: Vyhodíte mě na ulici?

SESTRA: Co tady vůbec děláte? Nic vám nechybí, mohl byste být doma.

ŠIKMÝ: Jsem tu proto, že jsem rád někde, kde jsem jediný, kdo má zdravý rozum.

SESTRA: Protože tu je dost lidí, kterým můžete nadávat.

ŠIKMÝ: Vraťte mi brýle nebo začnu vyvádět. *(Zvedne židli.)*

HOFFMAN: Pěkně vás prosím... Sestro... Dost hloupostí... Vraťte mu ty brýle.

SESTRA: Jen když se omluví.

HOFFMAN: Šikmý.

ŠIKMÝ: Jenom když mi vrátí brýle, ušetřím kliniku výdajů za nový nábytek.

(Hoffman přijde k Sestře, vezme jí brýle z rukou, dojde k Šikmému a nasadí mu je na nos. Šikmý se narovná.)

FERINA KLEPÍKOVÁ: A tenhle znáte...

HOFFMAN: Paní, promiňte.

CARUSO: Jako umělec, který cítí neustálou touhu po vyjadřování, bych řekl toto: nejvyšší čas, abych panstvo pobavil málo známou árií...

HOFFMAN: *(prudce se obrátí a odchází k levému východu)* Nebudu čekat celý den, až přijde kouzelník.

ČLOVĚK PES: *(čenichá)* Přicházejí. *(Hoffman se otočí.)* Budou tu každou chvíli. Jeden, dva, tři, čtyři, pět...

(Pravým vchodem přicházejí Martin a DaSilvová.)

HOFFMAN: Konečně.

REBEKA: A kdy přijde kouzelník, pane doktore?

SESTRA: Už je tady.

HOFFMAN: Můžeme začít?

DaSILVOVÁ: Pane Martine? Zatančíte si se mnou?

(Martin přichází k DaSilvové, ukloní se, vezme ji za ruku a začnou spolu tančit valčík.)

DaSILVOVÁ: Rumba.

MARTIN: Rumba. *(Tancují rumbu.)*

DaSILVOVÁ: Samba.

MARTIN: Samba. *(Tancují sambu.)*

DaSILVOVÁ: Lambada.

MARTIN: Lambada. *(Tancují lambadu.)*

(Martin tančí jako profesionál. Hoffman se mračí. Sestra nedokáže skrývat rozpaky. Tanec končí.)

REBEKA: Jé, vy jste tak krásně tančil, pane Martine! Zatleskejte, pane profesore! Zatleskejte, Šikmý!

DaSILVOVÁ: Einstein.

MARTIN: Pacifista, který nám dal atomovou bombu. Umřel ve víře v Boha, jehož existenci výsledky jeho práce vylučovaly. Zanechal nám tajemství, větší než ta, která se mu povedlo vyřešit.

DaSILVOVÁ: Catulus.

MARTIN: (*mechanicky*)

lucundum, mea vita, mi mihi proponis amorem,
Hunc nostrum inter nos perpetuum que fore,
di magni, facite ut vere promittere possit,
adque id sincere icat et ex animo,
ut liceat nobis tota perducere vita
aeternum hoc sanctae foedus amicitiae.

DaSILVOVÁ: Lao C', Tao Te Ťing.

MARTIN: (*odrecituje úryvek v čínštině*)

DaSILVOVÁ: Kolika jazyky teď hovoříte, pane Martine?

MARTIN: Devětadvaceti.

DaSILVOVÁ: Váš názor na současnou situaci člověka.

MARTIN: Současná situace člověka je taková, že se centrum citění a centrum vnímání přesunuly z vědomí do podvědomí, takže je člověk spojen s okolím pouze prostřednictvím centra pro myšlení. Toto centrum pak označuje slůvkem já. Výchova nového člověka musí být založena na spojení podvědomí s vědomím tak, aby mohl člověk fungovat v souladu se svými skutečnými cíli.

DaSILVOVÁ: Děkuji za pozornost, doktore Hoffmane.

MARTIN: Děkuji za pozornost, doktore Hoffmane.

REBEKA: Děkuji za pozornost, Professore. Děkuji za pozornost, Šikmý. Děkuji za pozornost, Sestro.

DaSILVOVÁ: Máte nějaké otázky?

MARTIN: Máte nějaké otázky?

REBEKA: Máte nějaké otázky?

HOFFMAN: Pane Martine... (*Pomalů se k němu přibližuje.*) Jak se cítíte?

MARTIN: (*podívá se na DaSilvovou*)

DaSILVOVÁ: Otázka musí být konkrétnější. Řekněme, jak se cítíte v tuto chvíli?

MARTIN: Ve svých nejtemnějších okamžicích můžeme najít nejjasnější poklady.

HOFFMAN: A jak se cítíte celkově?

MARTIN: Celkově nesmíme potlačovat svoje nejisté pocity, protože se tak vzdalujeme také od těch pozitivních.

HOFFMAN: Správně, ale co to znamená konkrétně – jak se vy cítíte v tuto chvíli?

MARTIN: Ve svých nejtemnějších okamžicích...

HOFFMAN: Pocity, pane Martine! Co v sobě cítíte – jste smutný, veselý, bojíte se něčeho, něco vás trápí, je ve vás naděje, beznaděje, rezignace – co je ve vás?

MARTIN: Není nutné, aby byla situace nebo pocit to, co vytváří problém – může ho vytvářet odmítání situace nebo pocitů, kvůli nimž je problém dokonce větší.

HOFFMAN: To je všechno možné, pane Martine, ale já bych si rád popovídal s vámi. Rád bych slyšel o vašich cílech, o vašich přáních.

MARTIN: Zavřu oči, zhluboka se nadechnu, a když vydechnu, potichu si řeknu: Teď se moje tělo uvolňuje. A ještě jednou: Můj duch se uvolňuje. A ještě jednou: Jsem volný, už mě nic nesvazuje. Svému tělu i svému duchu můžu dát jakýkoliv příkaz. Jsem svobodný a můžu dělat, co chci. Moje přijmy jsou větší než mé výdaje.

HOFFMAN: Kolik stupňů Fahrenheita je 40 stupňů Celsia?

MARTIN: Sto čtyři.

HOFFMAN: Jestliže je teplota vzduchu 104 stupňů Fahrenheit, je chladno, teplo nebo horko?

MARTIN: To je 40 stupňů Celsia.

HOFFMAN: To je chladno, teplo nebo horko?

MARTIN: To je 104 stupňů Fahrenheita.

DaSILVOVÁ: (*vmísí se do toho*) Pane Martine, jaká je podstata každého procesu?

MARTIN: Když stavím dům a někdo mi vyčítá, že do něj bude sněžit a přšet, protože nemá střechu, zdá se mi hloupé opakovat, že střechu nemůžu zavěsit do vzduchu, ale nejdřív musím postavit zdi, stejně jako nemůžu postavit zdi, aniž bych nejdříve udělal základy.

DaSILVOVÁ: Děkuju, pane Martine.

HOFFMAN: Dobře, uznávám, že jste teprve na prvním stupni projektu. Ale řekněme, že jste vyčerpala všechny možnosti, jež vám dává neuronová bouře v mozku pana Martina – bouře, která může skončit tak náhle, jak začala, doufám, že si to uvědomujete. Řekněme, že před vámi stojí konečný rezultat vašeho úsilí. Superčlověk. Adam nové generace. Jak byste ho popsala?

DaSILVOVÁ: Jako člověka, který je suverénní ve třech základních oblastech lidské činnosti.

HOFFMAN: A ty oblasti jsou?

DaSILVOVÁ: Inteligence, umění, náboženství.

HOFFMAN: Vysvětluju si to takhle: pan Martin by se měl stát člověkem blyštivého rozumu, nějaký Schopenhauer, řekněme, zároveň geniální umělec, nějaký van Gogh, když se omezíme na malířství a zároveň světec, jakási matka Tereza v kalhotách.

DaSILVOVÁ: Tak nějak.

HOFFMAN: A při tom všem vám ani trochu nevadí, že Schopenhauer dal své děti do sirotčince, protože se mu nechtělo starat se o ně? A že van Gogh se zbláznil a zastřelil? A že matka Tereza při vší své péči o nemocné a hladové v Kalkatě nemá ani minutu pro sebe natož pak dost času, aby mohla být také geniálním umělcem a špičkovým intelektuálem?

DaSILVOVÁ: A vám, doktore Hoffmane, nevadí, že věci strašně zjednodušujete?

HOFFMAN: Nezdá se vám, doktorko DaSilvová, že se tyto tři oblasti mezi sebou vylučují?

DaSILVOVÁ: A co Leonardo? Nepřipadá vám možné, že by mohl být člověk nové renesance stejný nebo dokonce ještě všestrannější?

HOFFMAN: I nejvšestrannější člověk si může počínat jen v souladu se svými hodnotami.

DaSILVOVÁ: A proč by to nemohl dělat pan Martin?

HOFFMAN: Protože hodnoty jsou funkční pouze v případě, že jsou plodem konkrétních zážitků, a ne, když jsou někomu předány jako abstraktní koncepty.

MARTIN: Bu bu ri, bu bu ri bum.

REBEKA: (*poskočí*) Bu bu ri, bu bu ri bum.

DaSILVOVÁ: Doktore Hoffmane, vy jste naprosto bez fantazie. Mluvím o člověku, který nebude mít pouze univerzální schopnosti, ale bude také něžný, obezřetný, spravedlivý, nebude zabíjet, nebude si přivlastňovat to, co není jeho, nebude utlačovat, podvádět, zneužívat. A pokud se

projekt nevydaří, nebo uspěje jenom částečně, nestojí za to vyzkoušet to?

HOFFMAN: Řekněte mi, má v sobě pan Martin měřítko, které mu pomůže říct: to udělám, protože je to dobré nebo užitečné, to neudělám, protože je to špatné nebo nesmyslné?

DaSILVOVÁ: Zeptejte se ho.

HOFFMAN: *(dívá se na Martina)* Teď poběžíme ke dveřím a narazíme hlavou do zdi... *(Běží ke dveřím, zastaví se a sleduje Martina.)*

MARTIN: *(přikývne a podívá se na hodinky)* Teď budeme mít hodinu hebrejštiny, potom budeme malovat akvarely a potom budeme cvičit Brahmsův houslový koncert.

(Hoffman se pomalu vrací. DaSilvová se skvěle baví.)

DaSILVOVÁ: No, doktore? Máte ještě námitky?

(Hoffman se na ni upřeně dívá. Potom se dívá na Martina. Obrátí se k odchodu a bezmocně rozhodí rukama.)

(Světla zhasínají.)

DRUHÉ DĚJSTVÍ

1.

(Martin, Rebeka, Šikmý, Caruso. Rebeka klečí uprostřed, ostatní stojí kolem ní.)

REBEKA: Když jsem byla ještě malá, moc moc malá, když jsem byla ještě úplně úplně malinká, umřela mi maminka.

ŠIKMÝ: Maminka.

MARTIN: Když jsem byla ještě malinká, moc moc malinká.

REBEKA: Umřela mi maminka. Po tvářích se mi kutálely slzy, velké mokré slzy a tekly mi do pusy, slané, velké slzy.

CARUSO: Měla jsi maminku ráda?

REBEKA: Plakala jsem, ale ne kvůli ní – kvůli sobě. Maminka to měla dobré, odešla do tepla, navždy do tepla. A já jsem zůstala tady. Třásla jsem se. Byla ve mně zima, chladná jako smrt.

(Přítáhne si svetr, který má oblečený naruby.)

ŠIKMÝ: A co dál?

MARTIN: Odešla do tepla, navždy do tepla.

REBEKA: Pak mi byla zima mnoho let.

ŠIKMÝ: A potom jsi tančila, a vedl tě po nablýskaném parketu.

ŠIKMÝ A CARUSO: Ťuk ťuk...

ŠIKMÝ: ...dělaly střevíčky...

ŠIKMÝ A CARUSO: ...ťuk ťuk.

MARTIN: Po nablýskaném parketu.

REBEKA: Ne.

CARUSO: Ne?

ŠIKMÝ: Vždyť jsi to říkala. Povalil tě do listí, a nad sebou jsi viděla jenom koruny stromů.

CARUSO: A nebe.

ŠIKMÝ: A točilo se, točilo.

REBEKA: Ne!... To byl můj příběh.

ŠIKMÝ: Copak, není to pravda?

REBEKA: Slíbil, že mě vezme na ples. Ale když já neměla střevíčky... *(přemáhá pláč)* Měla jsem jen boty na tkaničky. Těžké, odřené. Nikdo mi nekoupil střevíčky. Nikdo... A nikdo nechtěl jít se mnou.

ŠIKMÝ: Ale ty jsi stejně šla. Ve své fantazii.

REBEKA: *(zoufale zavzlyká)* Chtěla jsem příběh, chtěla jsem báseň! Chtěla jsem všechno...

(Rozpláče se.)

(Caruso, Šikmý a Martin stojí poblíž. Martin vykročí k ní, zastaví se, chvíli váhá, udělá ještě jeden krok, položí jí ruku na rameno a něžně ji stiskne. Rebeka přestane plakat, otočí se a podívá se mu do očí. Dívají se jeden na druhého, ona překvapená a vděčná, on překvapený tím, co udělal. Narovná se a odejde.)

REBEKA: Báseň?

MARTIN: *(podívá se na Šikmého, potom na Carusa)*

CARUSO: Já bych mohl výjimečně, protože jak víte, mým métier jsou árie, zazpívat jednu z cyklu Straussových Lieder, mám samozřejmě na mysli Richarda Strausse –

REBEKA: Pan Martin mi poví báseň. *(S očekáváním ho sleduje.)*

ŠIKMÝ: Na co čekáte? Slečna by si přála báseň. Pokud možno – to jí vidím na očích – zamilovanou.

REBEKA: Báseň! *(Zatleská jako dítě.)*

(Martin recituje Catulla v češtině, ale tentokrát ne mechanicky, ale s citem a oddaně. Hledí přitom Rebece do očí.)

REBEKA: *(zatleská a vyskočí)* Krásná báseň, úžasná krásná báseň, tím spíš, že jí vůbec nerozumím. Zatleskejte, profesore Caruso. Zatleskejte, pane Šikmý.

(Caruso a Šikmý tleskají, Martin se k nim přidává.)

CARUSO: Rád bych využil tento veselý okamžik a na něco se zeptal. *(Všichni se na sebe dívají.)* Uvědomuje si panstvo, že Velikonoce roku 8352 připadají na pátek 29. března?

ŠIKMÝ: Shromážděným je to úplně jedno, profesore. Pan Martin a Rebeka budou tančit.

REBEKA: *(s očekáváním)* Střevíček, střevíček? *(Začne se točit.)*

MARTIN: Rumba.

(Tancuje rumbu. Rebeka se snaží o totéž, ale je hrozně neohrabaná. Šikmý a Caruso sebou také rytmicky trhají.)

MARTIN: Samba. *(Totéž se opakuje i při sambě.)*

ŠIKMÝ: A co teď?

CARUSO: A co teď?

ŠIKMÝ: Teď odehrajeme úryvek ze hry.

REBEKA: Juchúúúú... *(Vyskočí a zatleská.)* Příběh?

CARUSO: *(Pohrozí Šikmému prstem.)* Co máte za lubem?

ŠIKMÝ: Svedeme ty dva na tenký led lásky, profesore. A až led praskne, budeme mít o zábavu postaráno.

CARUSO: To ale není správné.

ŠIKMÝ: Copak je v správné, že nemůžu stát rovně, pokud mi z brýlí nevisí olůvka? Copak je správné, že máte v hlavě víc informací, než dva tisíce počítačů a méně rozumu než průměrně inteligentní slepice? Když už se Bůh baví na náš účet, pročpak bychom se my nepobavili na účet někoho jiného?

CARUSO: Rebeka je křehká bytost.

MARTIN: A až led praskne, budeme mít o zábavu postaráno.

REBEKA: *(Vyskočí a zatleská.)* Příběh!

ŠIKMÝ:

Řekni, kde se láska rodí?
V srdci, v hlavě? Od přírody?
Co ji živí, co ji plodí?
Pověz, pověz.^x

CARUSO:

Ze studánek očí pije,
z očí vzniká, z očí žije,
v očích zmírat dáno jí je.
Umíráček zvonit dám.^{xi}

REBEKA: *(vyskočí)* Jé, příběh! Pokračujte.

MARTIN:

Hýbou se ty krásné oči,
či jak se vozí v oblinách těch mých,
se v pohybu jen zdají?
Něžný dech jí pootvívá rty,
jak odstrčit by něžně chtěl dva něžné druhy.^{xii}

ŠIKMÝ:

Raduj se a chceš-li snad...

MARTIN:

Raduj se, a chceš-li snad
svému štěstí požehnat
nevěstu svou nenech stát,
polib ji a měj ji rád.^{xiii}

ŠIKMÝ: Dovolíte, madam?

MARTIN: Dovolíte, madam?

ŠIKMÝ: *(postrčí Martina a Rebeku k sobě)* Polib ji a měj ji rád.

(Martin něžně políbí Rebeku na čelo.)

REBEKA: *(vzdychne)* Jéééé... Příběh...

(Šikmý se postaví za ni a napovídá jí.)

ŠIKMÝ: Můj drahý pane Martine...

REBEKA: Můj drahý pane Martine...

ŠIKMÝ: Stojím tu před vámi taková, jaká jsem...

REBEKA: Stojím tu před vámi taková, jaká jsem...

(U pravého vchodu se objeví Hoffman a Sestra. Hoffman ji zadrží, zastaví se a přihlížejí.)

ŠIKMÝ: Úhrnem vzato, kdo já vlastně jsem?
Jen nevzdělaná, nezkušená dívka...
REBEKA: Jen nevzdělaná, nezkušená dívka...
ŠIKMÝ: ...co štěstí má, že není příliš stará
CARUSO:
Svou duši navíc, v tom má nejvíc štěstí,
podřídít může bezvýhradně vám –
vy jste můj pán, můj vladař a můj král.
REBEKA: Vy jste můj pán, můj vladař a můj král.^{xiv}

(Šikmý spojí jejich ruce a přitiskne je k sobě do objetí.)

ŠIKMÝ: Jak sladce spí zář lunny na palouku!

MARTIN:

Jak sladce spí zář lunny na palouku!
Tady si sedneme,
a hudba ať nám hladí sluch.
Vždyť noc a hebké ticho
sluší těm sladkým harmonickým tónům.^{xv}

REBEKA: Sladkým harmonickým tónům...

(Spojení jeden s druhým hledí do nebe. Šikmý a Caruso, kteří stojí za nimi, na sebe spiklenecky mrknou. Potom se chytanou kolem ramen a dívají se na nebe stejně jako Rebeka a Martin, přitom však sotva zadržují smích.)

(Hoffman a Sestra se přibližují. Šikmý a Caruso je zahlédnou, pustí se, ale přitom se usmívají, jako by se nic nedělo.)

ŠIKMÝ: Zábavné hry.

HOFFMAN: Vidím, vidím.

(Rebeka také spatří Hoffmana a Sestru; vykroučí se z Martinova objetí a poskočí.)

REBEKA: Krásný příběh, zatleskejte, doktore, zatleskejte, Sestro!

(Hoffman zatleská, podívá se na Sestru, která se k němu váhavě přidá. Martin také začne tleskat.)

REBEKA: Stojím tu taková, jaká jsem. Děvče nevzdělané, nezkušené. Jsem hodná, Sestro?

SESTRA: *(začne jí upravovat oblečení)* Zeptej se pana doktora.

REBEKA: Jsem hodná, pane doktor?

HOFFMAN: Vždycky jsi hodná. Ani Šikmý dnes výjimečně nezlobí.

ŠIKMÝ: *(nemůže tomu uvěřit)* Nedostanu jednu za ucho?

HOFFMAN: Naopak, dokonce navrhuju, abyste v tom pokračovali.
ŠIKMÝ: *(podívají se s Carusem jeden na druhého)* Děláte si legraci?
SESTRA: Jste si tím jistý, pane doktore?
HOFFMAN: Naprosto.
REBEKA: Rebeka má ráda básně! A pan Martin taky!
MARTIN: Jak sladce spí zář luny na palouku...

REBEKA: A co já? Pane Šikmý, řekněte, a co já?
ŠIKMÝ: Tady budeme sedět, hudba, ať naše uši laská...
REBEKA: Naše uši laská... Ještě! Ještě!

(Šikmý se podívá na Hoffmana.)

HOFFMAN: Opravdu budu moc rád, když s tím budete pokračovat. Ale o jedno vás chci poprosit. Doktorka DaSilvová se o tom nesmí nic dozvědět.
ŠIKMÝ: *(začne se smát)* Spiknutí?
REBEKA: *(poskočí)* Spiknutí!
MARTIN: *(poskočí)* Spiknutí! Hop!
SESTRA: *(spokojeně)* Protispiknutí.
HOFFMAN: Tak platí?
ŠIKMÝ: *(podívá se na Carusa)* Na mne se můžete spolehnout, problém je tenhle zavirovaný zpívající kompjútr.
CARUSO: *(položí si prst k ústům)* Pššššššššt!
REBEKA: *(udělá totéž)* Pššššššššt!

(Všichni se podívají na Martina.)

MARTIN: *(udělá totéž)* Pššššššššt.

(Světla zhasínají.)

2.

(Nalevo jsou rozestavené židle, vpravo Kameraman a Novinář připravují kameru a další záznamovou techniku. Před a za židlemi Hoffman, DaSilvová, Rebeka, Caruso.)

REBEKA: Pane doktor, budu taky v tom filmu?
HOFFMAN: Taky.
REBEKA: A pan Martin?
HOFFMAN: On ještě víc.
REBEKA: Bude v tom filmu nějaký příběh?

HOFFMAN: V dokumentárním smyslu.

REBEKA: Bude to příběh o panu Martinovi a Rebece, že jo? *(Poskočí radostí.)*

HOFFMAN: *(podívá se na DaSilvovou)* Obávám se, že to bude příběh o panu Martinovi a doktorce DaSilvové.

(Rebeka se zamračí a uraženě odchází, sedne si na nejvzdálenější židli a otočí se ke všem zády. DaSilvová jde k ní a položí jí ruku na rameno. Rebeka se prudce otočí a ruku odstrčí.)

REBEKA: Co děláte s panem Martinem? Vy ho nemáte ráda.

(Levým vchodem přiběhne Sestra.)

SESTRA: Pane doktore, Šikmý nám zase mluví sprostě. Učí pana Martina, co má říkat před kamerou.

HOFFMAN: A co to je?

SESTRA: To nemůžu opakovat, jinak bych se musela hanbou propadnout.

NOVINÁŘ: Jestli se vám to hodí, můžeme začít.

DaSILVOVÁ: Už jsem připravena.

NOVINÁŘ: Posadte se, jak chcete, ale ne moc blízko jeden druhého.

HOFFMAN: Sestro, přiveďte je.

(Sestra odchází levým východem.)

REBEKA: *(Přesedne si na židli, která je uprostřed první řady.)* Já budu sedět vedle pana Martina.

HOFFMAN: *(DaSilvové)* Musím říct, že se toho účastním s maximálním sebezapřením.

DaSILVOVÁ: Potřebujeme finance, doktore. Klinika je nemá.

HOFFMAN: Může se stát, že si místo peněz vysloužíme velkou blamáž.

DaSILVOVÁ: Nepanikařte, doktore.

(V tu chvíli dveřmi vchází Člověk pes. Ze všech stran očíhává kameru, kterou Kameraman položil na stolek. Člověk pes se postaví na všechny čtyři a zaběhne pod stolek, narazí do nohy, stolek se hýbe, kamera div nepadne. Novinář a Kameraman přiskočí a chytanou ji.)

KAMERAMAN: Dávej bacha, co děláš!

NOVINÁŘ: To je někdo z vašich?

HOFFMAN: To je pan Berger, trpí hyperosmií.

ČLOVĚK PES: *(postaví se na nohy)* To, co voní hezky, voní božsky, to, co zapáchá, smrdí tak, že se to ani nedá vypovědět. Víím, kde jste byl, než jste přišel sem. V místnosti, kde zrovna položili vlněný tépich.

NOVINÁŘ: *(překvapeně)* To je pravda. *(Pokyne kameramanovi. Ten začne natáčet Člověka psa.)*

HOFFMAN: Pan Berger měl nehodu, při níž utrpěl otřes mozku. Od té doby žije ve světě zarážejících konkrétností – ve světě plném okamžitých, bezprostředních významů.

ČLOVĚK PES: *(Novináři)* U vás čichám směsici strachu a přehlížení. Nevíte, jak se tady máte

chovat, protože si myslíte, že jste v blázinci.

HOFFMAN: (*zaraženě*) Pan Berger dokazuje, jaké schopnosti jsme ztratili, aby se z nás mohli stát civilizovaní lidé a ne psi.

ČLOVĚK PES: Což neznamená, že já jsem pes, i když kousat umím pěkně.

NOVINÁŘ: To je neskutečné.

ČLOVĚK PES: U tohoto pána čichám vzdorovitý vztek. Než přišel sem, s někým se pohádal.

(Kameraman a Novinář se na sebe podívají.)

ČLOVĚK PES: Ale to není nic proti tomu, co vám teď povím. Už nějakou dobu čichám kosmické paprsky. V této místnosti se něco stane. Někdo tu zemře.

(Novinář se podívá na Hoffmana, který za zády Člověka psa udělá rukou kruhový pohyb u hlavy a rozhodí rukama, což má znamenat: Je to tak trochu blázen.)

ČLOVĚK PES: (*Čenichá směrem k levému vchodu.*) Teď přicházejí po chodbě moji kolegové. Můžu vám říct, v jakém pořadí vstoupí. Šikmý, Ferina, profesor Caruso, Sestra a nakonec pan Martin.

(Všichni zmínění přicházejí v tomto pořadí levým vchodem. Sedají si na židle. Sestra jim při tom pomáhá.)

REBEKA: Pan Martin bude sedět vedle mne.

(Mezi Martina a Rebeku Sestra posadila Carusa. Jakmile to Martin zjistí, pokouší se usednout Carusovi na klín. Caruso se s nesouhlasným mumláním zdvihne a přisedne si na Martinovu židli a Martin zaujme jeho místo. Vezmou se s Rebekou za ruce a zaujatě se na sebe dívají. Sestra se dívá na Hoffmana. Ten pokrčí rameny a gesty naznačuje, ať nechá Martina tam, kde je.)

DaSILVOVÁ: Rebeko, vrať se na své místo.

REBEKA: Ne.

MARTIN: Ne.

FERINA, CARUSO, ŠIKMÝ: Ne, ne, ne!

FERINA KLEPÍKOVÁ: (*trhavě přijde před kameru*) A tenhle znáte? Pacient říká doktorovi: „Doktore, moje deprese se neustále zhoršují, myslím, že zítra spáchám sebevraždu.“ „V tom případě,“ říká doktor, „bych vás chtěl požádat, abyste ihned vyrovnal účet.“ Proč se nikdo nesměje?

NOVINÁŘ: (*Podívá se na hodinky.*) Můžete to brát trochu vážně?

DaSILVOVÁ: Samozřejmě.

KAMERAMAN: Díkybohu.

NOVINÁŘ: Lékaři ať zůstanou na této straně, a vy, Sestro, jděte prosím na druhou stranu.

(Sestra se vydá na určené místo.)

NOVINÁŘ: *(do kamery)* Už nějakou dobu se šíří zvěsti, že se na neurologické klinice v našem městě dějí neobvyklé věci, které mohou mít dalekosáhlé následky na vědu a vývoj lidstva. Vydali jsme se na místo, abychom zjistili, co se zde děje ve skutečnosti. *(Otočí se.)* Seznamme se nejdříve s pacienty, kteří jsou – jestli to můžu takhle říct – normálně nenormální. Všichni jsou totiž obětí nejrůznějších mozkových a neurologických nemocí, jež se projevují nejrůznějšími bizarními symptomy. Jedněm něco přebývá, jiným něco schází. *(Přichází k Rebece.)* Co máte, například vy, za problémy, slečno?

(Rebeka se ohlédne na Hoffmana. Ten na ni přívětivě kývne.)

REBEKA: *(stydlivě)* Můj problém je, že jsem Rebeka a mám ráda pana Martina.

NOVINÁŘ: *(přistoupí k profesoru Carusovi)* Jak byste popsal sám sebe?

CARUSO: *(vstane)* Já bych se nejdříve rád zeptal televizních diváků, jestli si uvědomují, že bude 29. únor v přestupném roce 38 204 ve středu.

NOVINÁŘ: Děkuju... *(Chce jít dál, ale Caruso sáhne po mikrofonu a přitáhne ho k sobě.)* Teď bych rád zazpíval svoji momentálně nejoblíbenější árii ze své momentálně nejoblíbenější opery Hoffmanovy povídky.

(Novinář mu chce vytrhnout mikrofon, ale Caruso ho křečovitě drží; Novinář se podívá na Hoffmana.)

HOFFMAN: Professore –

(Caruso chytne mikrofon oběma rukama a začne zpívat. Za ním vstane Šikmý, zuje si levou botu a praští Carusa po hlavě. Caruso přestane a začne si hladit hlavu.)

REBEKA: *(Vyskočí a zatleská.)* Střevíček, střevíček, dejte mi střevíček.

ŠIKMÝ: *(Znovu si obuje botu.)* Jak vidíte, jsem jediný v tomhle baráku, kdo má všech pět pohromadě. A mám na mysli i zdravotnický personál, což jsou největší blázni mezi námi všemi.

FERINA KLEPÍKOVÁ: *(Sáhne po mikrofonu.)* A tenhle znáte...

NOVINÁŘ: *(Znovu se postaví před kameru.)* Jak vidíte, jde tu o celou řadu odchylek od toho, čemu říkáme normální chování...

HOFFMAN: *(Chce se do toho vložit.)* To není přesné... Můžu?

NOVINÁŘ: Později, doktore... *(Pokračuje.)* Je mezi námi muž, který má symptomy, kvůli kterým ho nemůžeme označit za nenormálního, ale spíš za – nadnormálního. Hlavní zásluhu na tom má doktorka DaSilvová, jež si navzdory protivenstvím vybojovala svou neústupností právo uskutečnit projekt, který nemá v historii medicíny a psychologie obdoby. Paní doktorko?

DaSILVOVÁ: Pan Martin – vstaňte, pane Martine...

(Martin vstane, usměje se, ukloní a znovu si sedne, Rebeka ho celou dobu drží za ruku.)

DaSILVOVÁ: ...pan Martin trpěl progresivní amnézií. Ztratil identitu, spadl do propasti, z níž se začal zachraňovat...

MARTIN: *(Vstane, Rebeka s ním.)* Já jsem papouch jménem Martin.

(Sedne si, Rebeka také.)

DaSILVOVÁ: Opakováním všeho, co kdy viděl a slyšel...

NOVINÁŘ: A všechno, co viděl a slyšel, si zapamatoval...

MARTIN: *(Vstane, Rebeka s ním.)* To co slyším, hnedka povím, co kdo řekne, dělat umím.

(Sedne si, Rebeka také.)

NOVINÁŘ: Jestli tomu správně rozumím, zorganizovala jste experimentální projekt XXX, abyste z pana Martina udělala superčlověka, neboli člověka s nejlepšími lidskými vlastnostmi bez lidských chyb.

DaSILVOVÁ: Pokud bychom to velice zjednodušili...

NOVINÁŘ: A k tomu účelu jste angažovala nejlepší odborníky: malíře, hudebníky, matematiky, filozofy, chemiky. A pod jejich vedením se pan Martin brzy změnil v něco, co – jak aspoň tvrdíte – svět ještě nepoznal.

DaSILVOVÁ: Opět musím opakovat, pokud bychom to velice zjednodušili...

NOVINÁŘ: *(Otočí se k DaSilvové zády a přistoupí k Martinovi.)* Pane Martine, kolik jazyků ovládáte?

MARTIN: *(vstane a mechanicky deklamuje)* Angličtina němčina francouzština italština latina řečtina starořečtina hebrejština svahilština čínština japonština ruština maďarština rumunština slovinština dánština holandsština portugalsština španělština arabština hindština urdština thajština švédština bengálština finština paštúnština barmština malajština indonéština zulština perština pidžin esperanto.

CARUSO: *(Vše počítal na prstech.)* Třicet čtyři.

DaSILVOVÁ: A hauština.

MARTIN: A hauština.

CARUSO: Třicet pět.

NOVINÁŘ: Povězte mi, pane Martine, jak pokračuje vaše hudební vzdělání?

MARTIN: Beethoven Bach Albinoni Rachmaninov Bartók Stravinski Liszt Elgar Rodriguez Albeniz Čajkovskij Strauss Strauss Strauss Mozart Barber Mendhelsson Berlioz Brahms.

CARUSO: *(Vše počítal na prstech.)* Devatenáct.

DaSILVOVÁ: A Bruch.

MARTIN: A Bruch.

CARUSO: Dvacet.

(DaSilvová mu podá housle a smyčec. Martin zahraje krátký úryvek z Bruchova houslového koncertu. Jeho hra je dechberoucí, brilantní. Vrátí housle DaSilvové.)

MARTIN: A teď poběžíme ke dveřím... *(Běží ke dveřím.)* A teď poběžíme zpátky... *(Běží zpátky a sedne si.)*

NOVINÁŘ: Co to má znamenat?

DaSILVOVÁ: Tělocvik.

HOFFMAN: To není tělocvik. To jsou poruchy, občasné chyby v úvodní části procesu.

MARTIN: Bu bu ri, bu bu ri bum.

VŠICHNI PACIENTI: Bu bu ri, bu bu ri bum.

NOVINÁŘ: *(do kamery)* Na první pohled tedy není těžké chápat, proč se o projektu XXX šíří řeči, které vzrušují senzacechtivá média stejně jako seriózní vědecké instituce. A proslýchá se, že i některá ministerstva. Je ale skutečně všechno tak, jak to na první pohled vypadá? *(Přichází k Hoffmanovi.)* Doktore Hoffmane, vy jako odborný vedoucí kliniky jste byl na začátku proti tomuto projektu. Proč?

HOFFMAN: To, co se děje s panem Martinem, má rozhodně obrovský význam pro neurologii. A také na naše vědomosti o člověku obecně. Ale cílem projektu je něco jiného...

NOVINÁŘ: *(otočí se k DaSilvové)* Doktorko DaSilvová, cílem projektu je, jak říkáte, vytvořit nového dokonalého člověka mimo zákony přírody.

DaSILVOVÁ: Netvrdím, že příroda není nejchytřejší, ale jsme na evolučním stupni, kdy je možný skok na vyšší úroveň a s tím můžeme přírodě pomoci. Potřebná je jen úprava existujících a výuka vhodnějších mentálních mechanismů.

HOFFMAN: A jsme u toho. Tento projekt chápe člověka, jako by to byl složitý mechanismus, který můžeme rozebírat, sestavovat a programovat podle vlastní vůle a tím upravovat svět a přírodu podle idejí, jež se nám rodí v hlavě...

NOVINÁŘ: A co tedy člověk je, když ne mechanismus?

HOFFMAN: Člověk je organismus, copak to není naprosto jasné? Mechanismus, který je sestavený z různorodých dílců, organizmus, který začíná jako sémě, jako buňka, která potom roste a vyvíjí se, jedinečný, nezaměnitelný, neopakovatelný, se svojí vlastní nezávislou inteligencí. Mechanismus, který nepracuje jako počítačový program, ale podle zákonů vlastní přirozenosti.

NOVINÁŘ: A to platí i pro pana Martina...

HOFFMAN: Bezvýhradně.

NOVINÁŘ: A je to pravda, pane doktore? Určitě nejsem jediný, kdo si všiml, že pan Martin potřebuje pokyn, než najde ve své mechanické paměti vyjádření odpovídající situaci.

HOFFMAN: Panu Martinovi chybí vnitřní koherence a významová matrice. Proto nemá ani vnitřní motivaci.

NOVINÁŘ: Je tedy podle vašeho názoru tento projekt odsouzen k neúspěchu?

HOFFMAN: To není projekt, je to plavba bez kompasu proti útesům, které se ukrývají v mlze blíž, než si někteří myslí...

DaSILVOVÁ: Dostanu se také ke slovu?

HOFFMAN: Pan Martin je mým pacientem už tři roky. Jediným mým projektem je, zachránit ho před zkázou, vrátit mu svobodu rozhodování, důvěru v sebe sama.

NOVINÁŘ: A jak toho chcete dosáhnout?

(Hoffman váhá, přemýšlí).

DaSILVOVÁ: No, doktore, jak toho chcete dosáhnout?

NOVINÁŘ: Doktorko DaSilvová, po tom všem, co jsme slyšeli, stále obhajujete správnost svých

názorů?

DaSILVOVÁ: A co jsme slyšeli? Plavba do neznáma, říká doktor Hoffman – mám se snad obhajovat kvůli něčemu, na co bych měla být nejvíce hrdá? Dokonce i pan Martin může odmítnout takovou krátkozrakou výčitku. Pane Martine, Kolumbův syndrom.

MARTIN: (*Vstane, Rebeka s ním.*) Kolumbus nehledal Ameriku, ale kratší cestu do Indie. Pokud by po něm na začátku cesty požadovali, aby popsal, co najde na jejím konci, mohl by popsat jen to, co už znal a to by nemělo žádnou souvislost s výsledkem jeho cesty.

(*Sedne si, Rebeka také.*)

DaSILVOVÁ: Plavba do neznáma je nejtypičtějším rysem vědy. Bez naděje a důvěry bychom stále ještě žili v norách a k obědu si lovili žáby. Podle židovské mystické tradice vytvořil Bůh člověka, protože potřeboval partnera ve své kreativitě. Naší povinností je uskutečnit a transformovat svou práci veškerý tichý potenciál země, na níž žijeme.

HOFFMAN: Za jakoukoliv cenu –

DaSILVOVÁ: Cena přitom někdy bývá vyšší, než bychom si přáli, ale obvykle se ji nakonec vyplatí zaplatit.

HOFFMAN: Neboť účel světí prostředky.

DaSILVOVÁ: Nechte mě domluvit, doktore.

HOFFMAN: Prosím, pokračujte.

DaSILVOVÁ: Doktor Hoffman hovoří o svobodě rozhodování, o vnitřní koherenci, o autochtonní motivaci, jako bych o ně já pana Martina připravovala. Tak to ale není, protože doktor Hoffman zapomíná, že to tak nebylo ani předtím, než jsem na projektu začala pracovat.

NOVINÁŘ: Je to pravda, pane doktore?

HOFFMAN: To je sice pravda, ale přestaňme se o tom bavit tak, jako bychom nevěděli, o co jde. Jde o to, že není možné transformovat patologický stav do nadpřirozených schopností.

NOVINÁŘ: Navzdory tomu nemůžete popřít, že schopnosti, které nám předvádí pan Martin, jsou všechno jiné, jen ne přirozené

HOFFMAN: Samozřejmě, že ne, protože se jedná o symptomy nemoci.

NOVINÁŘ: Doktorko DaSilvová?

DaSILVOVÁ: To, čemu doktor Hoffman říká nemoc, je přirozená schopnost lidského mozku, která je u Martina svobodná, protože ji nedusí obavy a sebeobrané mechanismy. Až se panu Martinovi vrátí vědomí sebe sama, jeho ego znovu obsadí ztracené území. Proto je vytváření nového člověka možné jen do té doby, než k tomu dojde. My ale nevíme, jak vrátit panu Martinovi vědomí sebe sama.

NOVINÁŘ: Je to pravda, doktore Hoffmane?

HOFFMAN: Ne. Za prvé je nutné pana Martina probudit, než se z něj stane naprostá karikatura, jinak až se uzdraví, zblázní se hrůzou. A za druhé ten proces už probíhá.

NOVINÁŘ: Je to pravda, paní doktorko?

DaSILVOVÁ: (*zaskočeně*) O tom nic nevím.

HOFFMAN: Jediné, co se u pana Martina váže na hlubší, lidskou vrstvu, na sediment jeho předešlých zkušeností, je hudba a divadlo. Zdá se mi, že můžeme prorazit, pokud je to ještě možné, pouze v této oblasti. Krásným příkladem tohoto principu je naše Rebeka...

REBEKA: *(vyskočí)* Rebeka by chtěla báseň, pane doktor.

HOFFMAN: Až za chvíli, Rebeko...

REBEKA: Teď, pane doktor, teď!

VŠICHNI PACIENTI: Báseň, báseň!

HOFFMAN: Když trochu počkáte, bude toho víc, než jedna báseň.

CARUSO: *(vstane)* Budu moct zazpívat árii z Leoncavallovy opery Komedianti?

HOFFMAN: Ani to není vyloučené.

CARUSO: Rozmyslel jsem si to, raději bych se rozhodl pro Madam Butterfly...

(Šikmý ho praští botou po hlavě. Profesor se posadí a tře si hlavu.)

FERINA KLEPÍKOVÁ: A tenhle znáte?

HOFFMAN: Nechte mě to dokončit.

SESTRA: Sedněte si.

VŠICHNI PACIENTI: Sedněte si!

(Ferina Klepíková si sedne.)

HOFFMAN: Rebeka, která je motoricky nekoordinovaná, se srovná, když tancuje, nebo poslouchá poezii.

REBEKA: *(poskočí)* Rebeka by chtěla příběh!

HOFFMAN: Každý z nás potřebuje příběh. Každý z nás vytváří ze svých zkušeností a vztahů výpověď a ta výpověď je to, čím je každý z nás – naším smyslem, naší identitou. Pan Martin je člověk bez minulosti, bez styku se sebou samým. Navzdory těžkému postižení, existuje dokonce i u něho možnost reintegrace za pomoci umění. Dramatické umění má tu sílu, že člověka srovná, že mu prostřednictvím úlohy, kterou hraje, daruje nebo vnutí kompletní osobnost. Dramaterapii jsme zde už používali, ale jen ve vybraných případech a bez zvláštních výsledků. U pana Martina by v počáteční fázi jeho rozpadu nefungovala. Teď ale máme naději, že se citové záblesky, které se u něho objevují, když s Rebekou hraje Shakespeara, změní v něco trvalejšího, možná dokonce v citové probuzení. A tím mu vrátíme to, co je nejdůležitější: schopnost myšlení. Protože však každý z nás může působit jako zdravá osoba jen tehdy, když je schopen říct, a stát si za tím, že já jsem já a já chci to a to a já si to a to myslím.

REBEKA: *(poskočí)* Já si to a to myslím!

HOFFMAN: Navrhují, aby pan Martin a Rebeka zahráli libovolný úryvek ze Shakespeara...

ŠIKMÝ: Neslýchané! Člověk nemá po tom všem, co udělal, ani kousek uznání.

HOFFMAN: Chtěl bych dodat, že to byl tady náš pan Šikmý, kdo začal pana Martina seznamovat s tajemstvím dramatického umění.

DaSILVOVÁ: A to za mými zády a mimo projekt, který vedu. Nádhera!

HOFFMAN: Probíhá tu ještě jeden projekt a za ten odpovídám já. Říká se mu léčení pacientů.

DaSILVOVÁ: Myslíte pokus o léčení, protože od té doby, co jsem přišla, není vidět u nikoho z nich zlepšení.

HOFFMAN: Stav pana Martina se od té doby, co jste přišla, výrazně zhoršil.

NOVINÁŘ: *(otočí se k Martinovi)* A co na to říkáte vy, pane Martine?

REBEKA: *(poskočí)* A co na to říkáte vy, pane Martine?

(Všichni sledují Martina.)

MARTIN:

Vem si mě, smrti má, vem,
vydechnu naposled rád a lehce,
spolkne mě hladová zem,
kráska má ukrutná mě už nechce.
Už rubáš bílý chystejte mi a rakev černou,
navěky budu ležet v zemi pro lásku věrnou.

Nikdo ať nepoloží
větvičku hloží ani květ,
tam, kde jak v černém loži
kosti mé budou práchnivět.
Stranou všech vzdechů ležet chci,
uložte mě tam,
kde nevzdychají milenci
a kde budu sám.^{xvi}

(Světla pomalu zhasínají.)

3.

(Martin, Šikmý, Caruso, Hoffman, DaSilvová. Hoffman a DaSilvová sedí a dívají se každý svým směrem. Šikmý pochoduje mezi nimi a pozoruje je. Martin sedí vzadu a rychle si vtluoká do hlavy obsah tlusté knihy. Caruso zpívá árii z Rigoletta. Když skončí, ukloní se. Všichni ho ignorují. Krátké ticho.)

ŠIKMÝ:

Doktoři jsou k sobě
jako vzteklí psi.
Nemají snad rozum, nic v srdci?
Nebo je trápí kosmické paprsky?
Já jsem sice jen Šikmý,
ale moji známí, duchem chudí,
hledají ten správný vzor.
Všude podělaný hajzly
a žrádlo jako mor.

Doktoři jsou k sobě...

HOFFMAN: *(Otočí se a zdvihne ruce.)* V pořádku, Šikmý. Okay? To by stačilo.

ŠIKMÝ: Slyšel jsem, že Bůh stvořil člověka proto, aby měl partnera v kreativě.

DaSILVOVÁ: *(vstane)* Já se toho projektu nevzdám. Stejně jako vy se nevzdáte svých pokusů ho sabotovat.

HOFFMAN: *(vstane)* A já se nevzdám pacienta, který mi byl svěřen do ochrany. Stejně jako se vy nevzdáte různých manipulací, abyste mi zabránila podílet se na něm.

ŠIKMÝ: Příměří? Nebo boj na nože do posledního pacienta?

(Hlavním vchodem přichází paní Martinová, za ní spěchá sestra.)

SESTRA: Nechtěla počkat, pane doktore...

(Paní Martinová se otočí a podá sestře kabelku. Kabát tentokrát nemá, protože je léto.)

PANÍ MARTINOVÁ: Pro vás, abyste tu nestála s prázdnýma rukama. *(Sedne si na nejbližší židli, dívá se na Hoffmana a DaSilvou.)* Pěkné věci se tu dějí.

DaSILVOVÁ: *(falešně přívětivě)* Jakkpak to myslíte, paní Martinová?

PANÍ MARTINOVÁ: Domluvili jsme se, že mě budete pravidelně informovat.

DaSILVOVÁ: Informujeme vás o obecném průběhu projektu, klinické podrobnosti by vás nezajímaly.

PANÍ MARTINOVÁ: Nikdy jsme se nedohodli, že z mého manžela uděláte před celým národem šaška.

DaSILVOVÁ: To jsme nechtěli.

PANÍ MARTINOVÁ: Jeho obličej na mě civí ze všech televizí, novin i časopisů.

DaSILVOVÁ: Publicita je nutné zlo, paní Martinová. Potřebujeme finanční prostředky.

PANÍ MARTINOVÁ: Finanční prostředky? A co já?

ŠIKMÝ: A co já?

CARUSO: A co já?

MARTIN: A co já?

PANÍ MARTINOVÁ: Jak to, že když umí hrát na klavír, bubny, flétnu, housle, pozoun a dokonce i na dudy, nedokážete ho naučit to, co jste slíbili.

DaSILVOVÁ: *(velice zaskočeně)* Teď zrovna není ta nejvhodnější chvíle...

PANÍ MARTINOVÁ: Já jsem splnila svou část dohody. Nebudu čekat pět let, než vy splníte tu svou.

HOFFMAN: A co jsme vám slíbili, paní Martinová?

PANÍ MARTINOVÁ: Vy nic. Tahle mladá dáma přišla ke mně domů a krmila mě sliby a přitom věděla, že je to lež.

DaSILVOVÁ: Na začátku to vypadalo, že je všechno možné. Nevěděli jsme, jak se to vyvine.

PANÍ MARTINOVÁ: Takže přiznáváte, že to nemůžete splnit?

DaSILVOVÁ: To jsem neřekla.

HOFFMAN: Co vám slíbila?

PANÍ MARTINOVÁ: Bylo mi řečeno, že můj muž dokáže uhádnout hlavní výhru v loterii, že

dokáže vypočítat, na kterém čísle se zastaví kulička v ruletě.

(Hoffman se podívá na DaSilvovou, ta neví, co má rozpaky dělat.)

DaSILVOVÁ: Bylo to myšleno jako možný vedlejší důsledek projektu – nemůžete tvrdit, že jste nevěděla, co je hlavním účelem projektu.

PANÍ MARTINOVÁ: K čemu je mi chlap, který mi dokáže přeříkat ve třiceti jazycích dvacet teorií o vzniku světa, když mi domů nepřinese ani floka?

ŠIKMÝ: Ó, spravedlivý soudce!

MARTIN: Soud ukládá ti tímto ze zákona
z kupcovy hrudi maso vyříznout.

ŠIKMÝ: Učený soudce! Výrok jak má být! - Připrav se.

MARTIN: Počkej. Ještě maličkost...
Úpis ti nedal ani kapku krve,
výslovně stojí tu jen „libra masa“.
Vyříznout můžeš tedy libru masa...^{xvii}

PANÍ MARTINOVÁ: *(vstane)* Počkám ještě dva týdny. Jestli se do té doby nedočkám žádných výsledků, zruším povolení. *(Podívá se na Martina.)* To je strašné, co jste z něj udělali. *(Vytrhne kabelku Sestře z ruky a odchází hlavním vchodem.)*

(Hoffman se dívá na DaSilvovou.)

DaSILVOVÁ: Potřebovala jsem její podpis. A vás to samozřejmě těší.

HOFFMAN: V žádném případě. I pro mne je to velká komplikace.

DaSILVOVÁ: *(opatrně)* Proč? Může ho vzít z kliniky?

HOFFMAN: To může kdykoliv, ale pochybuju, že to udělá.

DaSILVOVÁ: Zažaluju ji. Dokážu, že žena nemá automaticky právo na opatrovnictví nad nesvéprávným manželem.

HOFFMAN: Proces potrvá nejméně dva roky a projekt bude mezitím zmrazen.

DaSILVOVÁ: *(položí obličej do dlaní)* Co mám dělat?

HOFFMAN: Proč neudělat z pana Martina, vedle všeho toho, co jste ho už naučila, také geniálního hazardního hráče? Pro začátek by vám mohl vyhrát peníze, které potřebujete na financování projektu.

DaSILVOVÁ: *(rozhodně)* Jediný, kdo mi může pomoci je doktor Roberts.

SESTRA: Opatrně, pane doktore.

HOFFMAN: Toho jste mi už jednou navrhovala.

DaSILVOVÁ: A vy jste mi to vymluvil.

HOFFMAN: Nedůvěřuju mu.

DaSILVOVÁ: Neměla jsem vás poslouchat. Státní agentura, která nám ho nabídla, chtěla převzít větší část nákladů.

HOFFMAN: A zajímala jste se proč?

DaSILVOVÁ: Fascinoval je můj projekt. Byla jsem tak hloupá. Teď by se nám doktor Roberts moc

hodil. Po pravdě řečeno, nedokážu si představit budoucnost projektu bez něj.

HOFFMAN: Peníze se dají sehnat i jinde.

DaSILVOVÁ: Teď nemluvím o penězích. Agentura, která nám ho doporučila je velice vlivná.

Pokud by paní Martinová skutečně chtěla pokračování projektu zabránit, určitě si vyláme zuby.

HOFFMAN: Je tu ale ještě jeden problém.

DaSILVOVÁ: Jaký?

HOFFMAN: Já. Nedovolím vám, abyste do toho zatáhla doktora Robertse.

(Světla zhasínají.)

4.

(Všichni jsou na pódiu. Je s nimi i doktor Roberts.)

DaSILVOVÁ: No, tak co řekneme?

VŠICHNI PACIENTI: Dobrý den, doktore Robertsi.

DaSILVOVÁ: A co ještě?

VŠICHNI PACIENTI: Vítejte u nás.

ŠIKMÝ: Vítejte v baráku, kde má jenom jeden člověk všech pět pohromadě –

CARUSO: *(sundá mu brýle)* Ale nedokáže stát rovně.

ŠIKMÝ: *(Kulhá ze šikma za Carusem, který si mezitím nasadil jeho brýle.)* Vrať mi brýle, kompjútře! Až tě chytnu, zazpíváš árii z: „Bůh mi pomáhej“.

SESTRA: *(Dostihne Carusa a vezme mu brýle.)* Zlobíte, profesore. *(Vrátí brýle Šikmému. Ten si je nasadí a narovná se.)*

CARUSO: Jaká je vaše nejoblíbenější opera, pane doktore Robertsi?

ROBERTS: Nezajímám se o operu.

CARUSO: No, tedy... Kdy máte narozeniny?

ROBERTS: Proč?

CARUSO: Řeknu vám, co bude za den, až budete slavit šedesátku!

DaSILVOVÁ: Profesore, doktor Roberts zrovna přišel. Dejte mu trochu času, aby se vzpamatoval.

CARUSO: Času je málo, všichni jsme každou minutou starší.

ŠIKMÝ: Doktore Robertsi, můžu se vás na něco zeptat? Proč máte takový kyselý ksicht? Není vám špatně?

REBEKA: *(Postaví se před doktora Robertse.)* Básničku.

ROBERTS: Co?

REBEKA: Básničku pro naši Rebečku, protože má ráda básničky.

ROBERTS: Neumím recitovat.

REBEKA: Ne básničku k recitování, ale básničku k poslouchání.

(Roberts se podívá na Hoffmana.)

HOFFMAN: Pamatujete si nějakou básničku o ročních obdobích, o přírodě nebo něco podobného?

ROBERTS: Ne.

ŠIKMÝ: Ani jednu? Co jste to za doktora? Tady jsme skoro všichni básníci, dokonce i náš čoklík, no tak, štěkni sonet, Fifi.

Haf haf haf
huf huf huf
Hledám pěkný stromeček,
udělám tam boběček.

FERINA KLEPÍKOVÁ: A tenhle znáte, pane doktore? Pacient se ptá doktora: „Pane doktore, dožiju se stovky?“ „Kouříte nebo pijete?“ ptá se doktor. „Ne,“ říká pacient. „Jezdíte ve sportáku, chodíte do kasina, nebo za ženskými?“ ptá se doktor. „To nepřipadá v úvahu,“ říká rozhořčeně pacient. „Tak proč chcete žít sto let?“, diví se doktor.

(Roberts se hromově nekontrolovatelně rozesměje. Ferina Klepíková ho zaskočeně sleduje.)

FERINA KLEPÍKOVÁ: Proč se smějete? Copak jsem řekla něco legračního?

(Roberts se přestane smát.)

ČLOVĚK PES: *(Přichází k Robertsovi a zblízka ho očichává.)* S vámi je něco v nepořádku.

ROBERTS: Pročpak?

ŠIKMÝ: Zeptejte se svých kolegů. Řeknou vám to.

ČLOVĚK PES: Co jste přišel, natáhl jste na sebe všechny kosmické paprsky. Původně byly uprostřed místnosti, teď jsou tam, kde jste vy.

(Roberts se podívá na Hoffmana.)

HOFFMAN: No, seznámili jste se s doktorem Robertsem a on s vámi. Teď můžete jít.

SESTRA: Jdeme. Každý do svého pokoje.

(Martin jde k východu.)

DaSILVOVÁ: Vy ne, pane Martine, vy tady zůstaňte.

(Martin se vrací. Rebeka ho chytne za ruku a zašklebí se.)

REBEKA: Rebeka taky.

HOFFMAN: Rebeka taky.

REBEKA: *(Poskočí radostí.)* Rebeka taky! *(Usměje se na Martina, který jí usměv oplatí.)*

(Sestra odvádí ostatní pacienty hlavním vchodem.)

HOFFMAN: *(Robertsovi)* Vidím, že jste trochu v šoku.

ROBERTS: S něčím takovým jsem se setkal poprvé.

DaSILVOVÁ: Pan Martin je samozřejmě úplně jiný případ.

REBEKA: Rebeka taky. *(Robertsovi)* Když jsem byla ještě malinká, umřela mi maminka.

MARTIN: Maminka.

ROBERTS: Byl bych mnohem raději, kdyby moje spolupráce probíhala pouze v mezích projektu.

(DaSilvová se podívá na Hoffmana.)

HOFFMAN: Do jisté míry jsou součástí projektu také ostatní pacienti. Především se to týká Rebeky, která – No, předvedu vám to... *(Obrátí se k Rebece a Martinovi, kteří se drží za ruce a hledí si do očí.)* Báseň.

REBEKA: *(Poskočí.)* Báseň!

MARTIN: *(Poskočí.)* Báseň!

HOFFMAN: Pan Martin by rád přednesl báseň a ty mu budeš pomáhat.

REBEKA: Rebeka ráda pomáhá panu Martinovi.

HOFFMAN: Pane Martine, jak je to... Třicetkrát už bůh slunce...

MARTIN: Třicetkrát už bůh slunce ve svém voze^{xviii}
nad zemí, mořem přešel po obloze,
úplňků dvanáct shůry na pažit
třicetkrát stříklo půjčený svůj svit.

REBEKA: *(Netrpělivě ho přeruší.)*

Kéž slunce s lunou dalších třicet let
nám světlem lásky posvěcují svět.

MARTIN: Přišel čas, abych se už rozloučil,
vidíš, jak rychle ubývá mi sil -

REBEKA: Jak strašná slova!
Že mám vás zradit? Já a vdát se znova!
S manželem druhým nešťastná bych byla,
nešťastná bych byla...

(Zoufale se otočí na Hoffmana.)

MARTIN: *(Pomáhá jí.)*

Vždyť druhou svatbou vás bych zavraždila –

REBEKA: Já děkuju, pane Martine. Vždyť druhou svatbou vás bych zavraždila...

MARTIN: A teď poběžíme ke dveřím... *(Sedne si na bobek.)* A teď poběžíme zpátky... *(Běží ke dveřím a zůstane tam stát.)*

(Roberts se podívá Hoffmana.)

DaSILVOVÁ: Občasné poruchy.

HOFFMAN: Útržky z minulosti.

MARTIN: A teď si sedneme na bobek... *(Běží zpátky a zůstane stát.)*

REBEKA: Obou příliš málo nebo příliš mnoho.

ROBERTS: To co říkají... Je naprosto zmatené.

(Hoffman s DaSilvovou se na sebe podívají.)

HOFFMAN: To je Shakespeare. To podporujeme.

ROBERTS: Proč?

HOFFMAN: Protože rytmus slov a jejich – abych tak řekl – dramatický náboj boří nějaké vnitřní barikády, vytvářejí prostor pro citové sblížení a to je dobré.

ROBERTS: Proč?

HOFFMAN: Stále více doufáme, že láska v nevinné, skoro naivní formě duševně pozvedne Rebeku i Martina.

(Roberts chodí sem a tam.)

ROBERTS: Nebylo by rozumnější rozšiřovat a prohlubovat jeho speciální schopnosti?

HOFFMAN: Nedokáže je rozumně používat, dokud se nestane tím, čím kdysi byl: samostatným uvažujícím jedincem, který se dokáže zodpovědně rozhodovat.

ROBERTS: Můžou za něj rozhodovat druzí.

(Hoffman s DaSilvovou se na sebe podívají.)

SESTRA: *(Přichází pravým vchodem.)* Promiňte, pane doktore... Venku jsou dva pánové, kteří by rádi hovořili s doktorem Robertsem.

ROBERTS: Aha... *(Jde k východu.)* Hned jsem zpátky... *(Odchází.)*

HOFFMAN: Co je to za lidi?

SESTRA: Nepředstavili se. Mají šedé kabáty.

(Hoffman se podívá na DaSilvovou.)

DaSILVOVÁ: Přišel s hromadou doporučení a s finanční pomocí, v jakou jsme ani nedoufali očekávat.

HOFFMAN: To mě na tom udivuje nejvíc. Půjdu si prohlédnout ty dva pány...

(Odchází hlavním vchodem, Sestra jde za ním.)

DaSILVOVÁ: Pane Martine. *(Martin zvedne hlavu.)* Molekulární složení vrstev na dně Tichého oceánu.

(Martin odloží knihu, vstane, dívá se na ni.)

MARTIN: Jak sladce spí zář luny na palouku.^{xix}

DaSILVOVÁ: Ne, pane Martine. Chemické složení -

MARTIN:

Tady si sedneme,
a hudba ať nám hladí sluch.

(Dívá se na ni a pomalu se k ní přibližuje.)

Vždyť noc a hebké ticho
sluší těm sladkým, harmonickým tónům.

(DaSilvová před ním rytmicky ustupuje. Nakonec narazí na židli a sedne si na ni. Martin si sedá na vedlejší židli a bere ji za ruku. DaSilvová ho vystrašeně sleduje. Hoffman se vrací, zastavuje se u dveří a přihlíží. Rebeka se rozběhne k němu, bere ho za ruku a také se na něj dívá.)

MARTIN:

Táž hudba je i v nesmrtelných duších,
hrubý háv ale smrtelného těla
je svírá tak, že neslyšíme nic.

Všimni si stáda divokého skotu
či skotačivých nezkrocených hříbat,
jak vyvádějí, řehtají a bučí,
neboť v nich prudce kypí horká krev...
neboť v nich prudce kypí horká krev...

(Přítiskne k sobě DaSilvovou.)

Bože svatý, jaká noc,
a postel tak měkká, a my se objímali,
a společně zářili, leželi hned tak, hned onak...^{xx}

REBEKA: *(Rozběhne se k Martinovi, popadne ho za obě ruce a táhne pryč od DaSilvové.)* Ne! Ne!
Ne! Ne! *(Martin se poddává.)* Řekl jste, že půjdeme na bál! Střevíček, střevíček...

MARTIN: Ťuk, ťuk, dělaly střevíčky...

REBEKA: A nade mnou se všechno točilo, točilo...

MARTIN: Točilo, točilo, točilo...

(Odtančí levým východem. Hoffman spěchá k DaSilvové a pomáhá jí na nohy.)

DaSILVOVÁ: *(Ještě se nevzpamatovala ze šoku.)* Děkuju vám, doktore.

HOFFMAN: Lepší bude, když si na zbytek dne vezmete volno.

DaSILVOVÁ: Tak hrozné to zas nebylo. *(Znovu si sedá.)*

HOFFMAN: *(Přechází před ní sem a tam.)* Bude potřeba nalít si čistého vína.

DaSILVOVÁ: Sobě nebo některým dramatikům?

HOFFMAN: Myslím, že Shakespeare je v tom nevinně. Problém je, že to, od čeho jsme si nejvíce

slibovali, se ukázalo jako automatismus.

DaSILVOVÁ: Těší mě, že dokážete uznat svou chybu.

HOFFMAN: Bylo by dobré, kdybyste si něco přiznala i vy. Kdybyste si uvědomila, že pan Martin – v současné situaci – se nehodí na nic jiného než na předvádění v cirkuse. A ještě jednu věc byste si měla uvědomit.

DaSILVOVÁ: Co?

HOFFMAN: Martinovy zvláštnosti by se ani v nejlepším případě nedaly replikovat. Zůstane pouze jeden jediný pan Martin. Proto nemá smysl hovořit o novém člověku.

DaSILVOVÁ: To už jsem si uvědomila.

HOFFMAN: A stejně jste pokračovala v projektu.

DaSILVOVÁ: Je těžké vzdát se velkých snů.

HOFFMAN: Potom musíte souhlasit s tím, že je nutné přenést těžiště projektu z vašich idejí a plánů na samotného pana Martina. Je nutné udělat vše, aby se v něm reaktivovala svobodná vůle – i za cenu ztráty jeho neobyčejných schopností.

DaSILVOVÁ: Výborně. A co všechno tedy musíme udělat?

HOFFMAN: *(sarkasticky)* Doktor Roberts bude mít určitě nějaký skvělý nápad.

DaSILVOVÁ: *(Bezmocně pokrčí rameny.)* Rozhodně.

(Světla zhasínají.)

5.

(Martin a Roberts trénují japonská bojová umění. Právě je na řadě kendo, oba mají v ruce bambusový meč šinaj. Během tréninku vydávají typické hrdelní zvuky, haaaaah, hoooooh, hrrreeeh atd.)

ROBERTS: Meč musíš ovládat méně křečovitě... Tak, abys cítil a ovládal sílu úderu... Cítíš, jak se můj meč vždycky trochu poddá, vždycky je pružný...

MARTIN: Haaaah, hoooooh, hrrreeeh...

(Rozběhnou se jeden proti druhému a začnou bojovat.)

ROBERTS: Tak to by pro dnešek stačilo. Karate.

(Odloží meče a přicházejí ke dvěma židlím, které stojí přibližně 80 cm od sebe. Na nich je položena metrová lať.)

ROBERTS: Tak, co jsme říkali?

MARTIN: Jediný úder.

ROBERTS: A co ještě?

MARTIN: Představuju si, že je lať o deset centimetrů níž, než je ve skutečnosti.

(Martin praští do latě a rozpůlí ji zrovna ve chvíli, když hlavním vchodem vstupují Hoffman in DaSilvová.)

HOFFMAN: Co se děje?

MARTIN: Jediný úder.

ROBERTS: Vždy je k dispozici jen jeden jediný úder – proč?

MARTIN: Protože na druhý už může být pozdě.

(Roberts zvedne třetí židli a položí ji na první dvě. Na každé z nich stojí dvěma nohama. Martin se postaví před židli a zavře oči.)

ROBERTS: Raz, dva, tři, čtyři...

DaSILVOVÁ: *(vystrašeně)* Co bude dělat?

ROBERTS: ...pět.

(Martin udeří do židle hlavou. Ta se rozletí na kusy.)

DaSILVOVÁ: Proboha! *(Rozběhne se k Martinovi, aby se ujistila, jestli si nezranil hlavu.)*

MARTIN: Bu bu ri, bu bu ri bum.

HOFFMAN: Nevěděli jsme, že pana Martina učíte takové věci.

ROBERTS: *(Sebere meče na kendo a jeden hodí Martinovi. Ten ho chytí.)* Nevěděla?

DaSILVOVÁ: Domluvili jsme se na programu tělesných cvičení.

ROBERTS: Haaaaah! *(Zaujme postoj.)*

MARTIN: Hoooooh! *(Zaujme postoj.)*

ROBERTS: Hrrreeeeh!

(Rozběhnou se jeden ke druhému a začnou se bít.)

DaSILVOVÁ: *(prosebně)* Doktore Hoffmane!

(Hoffman bezmocně rozhodí rukama a čeká, až přestanou bojovat.)

HOFFMAN: Doktore Roberts. Takové věci jsou odteď zbytečné. Dokonce bych řekl nevhodné. Rozhodli jsme se zredukovat učební program na minimum a budeme věnovat veškerou energii jinému cíli. Musíme panu Martinovi vrátit svobodu rozhodování.

ROBERTS: *(Pomalou, přitom si pohrává s mečem.)* Nevím o tom, že bychom se takhle dohodli.

(Hoffman a DaSilvová se na sebe podívají.)

HOFFMAN: Rozhodnutí přijala doktorka DaSilvová a vedení ústavu souhlasilo. Vy jste byl o tomto závěru rovněž informován. Oba jsme totiž počítali s tím, že nám s upraveným plánem pomůžete.

ROBERTS: To těžko.

DaSILVOVÁ: Vypadá to, že došlo k nedorozumění.

HOFFMAN: Doktore Roberts, můžete mi ve stručnosti objasnit svoje stanovisko?

ROBERTS: To můžu. *(Postaví se do bojové pozice.)*

MARTIN: *(Postaví se do bojové pozice)* Haaaaaah! Hoooooh!

ROBERTS: Myslím, že vaše rozhodnutí není správné.

DaSILVOVÁ: Proč ne?

ROBERTS: Protože na světě je až moc lidí, kteří mají svobodu rozhodování. Proč byste se snažili, abyste k pěti miliardám přidali ještě jednoho?

(Hoffman a DaSilvová se na sebe podívají.)

HOFFMAN: Nezdá se vám, že kdyby se pan Martin dokázal sám rozhodovat, byl by něco úplně jiného než těch pět miliard lidí?

ROBERTS: Právě proto je lepší, že to nedokáže.

DaSILVOVÁ: Proč?

ROBERTS: Protože by se mohl rozhodnout, že svých výjimečných schopností nevyužije nebo by je využíval k něčemu nedůležitému.

HOFFMAN: Byl by méně využitelný.

ROBERTS: Konečně se vám rozsvítilo.

DaSILVOVÁ: Využitelný kým?

ROBERTS: Všemi námi, kdo nevidíme svět tak naivně jako vy.

DaSILVOVÁ: Chci, abyste mi řekl, co tím máte na mysli.

ROBERTS: Opravdu to nechápete?

DaSILVOVÁ: Ne.

ROBERTS: Já zase nechápu vás. Měli jste bezvadný projekt, k úspěchu scházelo už jen několik drobností a teď ho chcete sabotovat. Utrácíte miliony dolarů na vývoj počítače, který by dokázal myslet. Vám se podařilo s nesrovnatelně menšími náklady vytvořit biologického superrobotu. Dokážete si vůbec představit, co to znamená?

DaSILVOVÁ: *(Chytne se za hlavu.)* To je strašné! To je strašné!

(Její slova vyvolají desetkrát silnější ozvěnou. Na ozvěnu reaguje pouze Martin, který odhodí meč a zacpe si uši)

MARTIN: To je strašné! To je strašné!

(Ozve se mocná exploze, „první zvuková halucinace“, která je tvořena simultánními úryvky Carusových árií, úryvků ze Shakespeara, Martinových lekcí v několika jazycích atd. – jako by se chaotický obsah Martinova „nového mozku“ pokoušel dostat z izolace. Znovu reaguje jen Martin, který se drží za hlavu a svíjí se pod náparem zvukového chaosu. Když se hluk utiší, Martin bezmocně klesne na kolena a skloní hlavu.)

DaSILVOVÁ: *(ustaraně)* Pane Martine, co se děje?

ROBERTS: Vztyk! *(Martin vyskočí.)* Pohov! *(Martin zvedne meč, srazí paty a narovná se.)* Teď budeme pochodovat ke dveřím... *(Martin mechanicky a rozhodně pochoduje ke dveřím, kde se*

zastaví.) A teď budeme pochodovat zpátky... (Stejným způsobem Martin pochoduje zpět.)

ROBERTS: *(Spokojeně se podívá na Hoffmana a DaSilvovou.)* Copak to nevidíte? Poslušný, automatizovaný robot hovořící mnoha jazyky, dokáže bojovat zblízka, pilotovat bojový letoun, používat veškeré zbraně, splnit jakýkoliv úkol, nezatěžuje se pochybnostmi, morálními zásadami nebo obavami o vlastní bezpečnost.

HOFFMAN: Doktore Roberts, obávám se, že vaše práce na této klinice skončila.

ROBERTS: Copak si myslíte, že se stát vzdá tohoto projektu, když ho doslova koupil?

HOFFMAN: Peníze budou vráceny.

DaSILVOVÁ: Do posledního dolaru.

ROBERTS: Nejen, že nebudete muset vrátet peníze, můžete získat mnohem víc. Vy osobně. Moji nadřízení se domnívají, že je vaše pomoc i nadále nepostradatelná. Rozmyslete si to.

DaSILVOVÁ: Co si to dovoluujete!

ROBERTS: Budete placeni státem.

HOFFMAN: Řekněte svým lidem, že udělali účet bez hostinského. Ještě dnes požádám paní Martinovou, aby podala žádost o zastavení tohoto projektu a předání muže do své péče.

DaSILVOVÁ: Sbohem.

ROBERTS: *(Se spokojeným úsměvem vytáhne z kapsy složený dokument, rozbálí ho a podá Martinovi.)* Čti.

MARTIN: *(Čte.)* „Vzhledem k tomu, že se má očekávání v souvislosti s projektem XXX nevyplnila a byla jsem podvedena, a také proto, že mám obavu o manželovo zdraví, odvolávám tímto prohlášením lživě vylákané povolení a předávám muže do psychiatrické péče CIA. Zároveň se zříkám práva kdykoliv toto prohlášení odvolat a potvrzuji, že jsem spokojená s vyšší přijatého odškodnění.

(Roberts vytáhne prohlášení Martinovi z ruky.)

ROBERTS: Nedostali jste kopii? Možná ji najdete v dnešní poště.

(Světla zhasínají.)

6.

(DaSilvová, Hoffman, Sestra, Martin, Člověk pes, Rebeka, Ferina Klepíková.)

REBEKA: Proč je pan Martin takový smutný, pane doktore?

(Všichni pohlédnou na Martina, který sedí na židli zabraný sám do sebe.)

SESTRA: Dnes jsme všichni moc smutní, Rebeko, je prostě takový den.

FERINA KLEPÍKOVÁ: Já nejsem smutná...

ČLOVĚK PES: *(Zakryje jí rukou ústa.)* Ha ha ha, copak nevidíte, že se směju?

SESTRA: (*Podívá se na Martina.*) To je strašné, nemůžeme si na ně stěžovat?
HOFFMAN: Jedině v nebi, Sestro.
SESTRA: Věděla jsem, že to neskončí dobře.
ČLOVĚK PES: Proč jste mě neposlouchali? Mysleli jste si, že jsem ťuk ťuk.
REBEKA: (*poskočí*) Rebeka je taky ťuk ťuk, že jo, Sestro? Co to vlastně znamená?
HOFFMAN: Ještě cítíte kosmické paprsky, pane Bergere?
ČLOVĚK PES: Furt.
HOFFMAN: A kde jsou?
ČLOVĚK PES: Nosí je s sebou doktor Roberts.
HOFFMAN: Jste si tím jistý?
ČLOVĚK PES: Co myslíte, pane doktore? Jsem nebo nejsem?
HOFFMAN: A kde jsou teď ty paprsky?
ČLOVĚK PES: Tam, kde je doktor Roberts.
SESTRA: Ti dva v šedivých kabátech byli zase tady. Něco si šeptali, smáli se. Předávali si nějaké papíry. Potom odjeli. (*doktorce DaSilvové*) Doufám, že jste teď spokojená.
HOFFMAN: Momentálně je důležité, co se dá ještě napravit, dokud není pozdě.
SESTRA: Je pozdě, bojím se, že ho chtějí odvézt.
HOFFMAN: Trochu času ještě máme.
SESTRA: Mám strach, že už jsou na cestě.
HOFFMAN: Ne, sestro. Přijali jsme tady s paní doktorkou nabídku doktora Robertse účastnit se i nadále práce na tomto projektu.
SESTRA: (*zaskočeně*) Okamžitě se jdu přihlásit na úřad práce. (*Začne si svlékat plášť.*)
HOFFMAN: Sestro...
SESTRA: Je mi líto, pane doktore, musím vám říct, že jsem v životě nebyla takhle zklamaná –
HOFFMAN: Ale my jsme to nepojali doopravdy! Jenom na oko, abychom získali čas.
SESTRA: (*Znovu si začne oblékat plášť.*) Promiňte, pane doktore. Co podnikneme?
REBEKA: Pane doktore, co podnikneme?
HOFFMAN: Nevím.
SESTRA: Moje sousedka má chatu v horách. Co kdybychom schovali pana Martina u ní?
HOFFMAN: To by byl únos.
SESTRA: Musíme zabránit tomu, aby ho zničili.
HOFFMAN: I v nejhorším případě by jen dokončili dílo, které začalo zde.
DaSILVOVÁ: (*vstane*) Možná, že mám řešení.
SESTRA: Tak to nám ještě scházelo.
HOFFMAN: Sestro...
SESTRA: Jako bych za to mohla já... (*Vytáhne kapesník.*)
REBEKA: Proč pláčete, sestro? Byl na vás pan doktor zlý?
FERINA KLEPÍKOVÁ: A tenhle znáte...
ČLOVĚK PES: (*Zakryje jí ústa.*) Děkujeme vám, to byl krásný vtip, ha ha ha.
DaSILVOVÁ: (*Chytne se za hlavu.*) To je hrůza! Hrůza! Nemohli bychom se těch lidí nějak zbavit, aspoň na chvíli?
HOFFMAN: Sestro... Odved'te je.
SESTRA: Pojd', Rebeko. Nemají nás rádi.

REBEKA: Rebeka zůstane tam, kde je pan Martin, že jo, pane doktore?

DaSILVOVÁ: Já se z toho snad zblázním!

SESTRA: *(Chytne Rebece za ruku a vede ji k hlavnímu východu.)* Paní... *(Ferina Klepíková jde za nimi.)* Pane Bergere...

DaSILVOVÁ: Vy tady zůstaňte, pane Bergere.

REBEKA: *(Vzpouzí se a pláče.)* Nejdu... Pan Martin potřebuje Rebece...

(Ferina Klepíková ji chytne za ruku a společně se Sestrou ji vedou z pódia.)

DaSILVOVÁ: Běžte na dvůr, pane Bergere. Až budete cítit kosmické paprsky–

ČLOVĚK PES: Přiběhnu vám říct, že se vrací doktor Roberts.

DaSILVOVÁ: Děkuju vám.

ČLOVĚK PES: Myslím, že ho ucítím nejmíň na dva kilometry.

DaSILVOVÁ: Dejte nám vědět co nejdřív, pane Bergere. *(Člověk pes odchází. DaSilvová se obrací k Hoffmanovi.)* Obávám se, že se vám můj nápad nebude zrovna líbit.

HOFFMAN: Poslouchám.

DaSILVOVÁ: Řekl jste, že pan Martin teď funguje jako pasivní informační systém.

HOFFMAN: A dál?

DaSILVOVÁ: To znamená, že je k jeho ovládnutí potřebný externí operátor, jak vy říkáte manipulátor.

HOFFMAN: Pokračujte.

DaSILVOVÁ: Ten systém musí někdo nebo něco spustit, aby začal sám pracovat. Aby dokázal organizovat informace do série trvalých -

HOFFMAN: *(netrpělivě)* – opakujících se, ověřitelných stavů.

DaSILVOVÁ: Aby je formuloval do sekvenčních vzorců, jak to do jisté míry dokáže dokonce i Rebeka.

MARTIN: Rebeka. Bu bu ri, bu bu ri bum.

DaSILVOVÁ: Musí dojít k nějakému impulsu, je potřeba nastartovat motor. K tomu je potřebná elektrická jiskra.

HOFFMAN: Správně, ale co dokáže hodit tu jiskru?

DaSILVOVÁ: Jenom jedna jediná věc, doktore.

MARTIN: *(vstane)* A teď poběžíme ke dveřím... *(Rozhodně pochoduje ke dveřím. Otočí se.)* A teď...

(Ozve se zvuková exploze, „druhá zvuková halucinace“, podobná té první, ale tentokrát je složena z jiných sekvencí. Martin se schoulí, jako by ho zasypala hromada kamení.)

MARTIN: Hrůza! Hrůza! *(Exploze utichne.)* A teď si sedneme na bobek... *(Unaveně si sedne na bobek a nehýbá se.)*

DaSILVOVÁ: Co je nejmocnější, doktore?

HOFFMAN: Nevím.

DaSILVOVÁ: Sex. To je jediný šok, který dokáže obnovit jeho osobnost.

HOFFMAN: *(šokovaně)* Doufám, že si nemyslíte, že by Rebeka...

MARTIN: Rebeka. Bu bu ri bum.

DaSILVOVÁ: Co vás to napadá. Sama napravím chyby, které jsem způsobila.

HOFFMAN: *(Škodolibě ji sleduje.)* No, v této fázi projektu vám nemůžu pomoci. *(Odchází k východu.)*

DaSILVOVÁ: Doktore Hoffmane...

(Hoffman odchází. DaSilvová si sedne na zem, schoulí se a přemýšlí. Potom sebere odvalu, vstane a zhluboka se nadechne.)

DaSILVOVÁ: Pane Martine. *(Napřahuje k němu ruku.)*

MARTIN: *(Vstane.)* A teď poběžíme zpátky... *(Běží k ní.)*

DaSILVOVÁ: A teď si sedneme na židli... *(Usadí ho na židli, sama si sedne vedle něj a zadívá se mu do očí.)*

Jak sladce spí zář luny na palouku!^{xxi}

MARTIN: Tady si sedneme,
a hudba ať nám hladí sluch.

DaSILVOVÁ: Vždyť noc a hebké ticho
sluší těm sladkým, harmonickým tónům.

MARTIN: Táž hudba je i v nesmrtelných duších...

DaSILVOVÁ: *(Položí si Martinovu ruku na levé ňadro.)*

Všimni si stáda divokého skotu
či skotačivých nezkrocených hříbat,

MARTIN: Jak vyvádějí, řehtají a bučí...

DaSILVOVÁ: Neboť v nich prudce kypí horká krev.

(Položí si Martinovu ruku na pravé ňadro.)

MARTIN: Neboť v nich prudce kypí horká krev.

(Martin vyskočí, zvedne DaSilvovou do výšky a přitiskne ji k sobě. Její ústa se pomalu přibližují k těm jeho. Ozve se „první zvuková halucinace“. Martin odstrčí DaSilvovou, ustoupí o krok, zacpe si uši a schoulí se.)

MARTIN: *(Pokouší se překřičet zvukový chaos.)*
To je ten hřích, to je ten hřích, má duše.^{xxii}
Ne, já ho nevyslovím, cudné hvězdy.
To je ten hřích.

DaSILVOVÁ: Co se děje, pane Martine?

(Zvuková halucinace utichne.)

MARTIN: Ne, neproleju krev.^{xxiii}
Poranit kůži bělejší než sníh,
hladší než úběl náhrobků?

(Zadívá se na DaSilvovou, udělá krok směrem k ní, ona se pokouší uniknout.)

MARTIN: Plamínek zhasnout, zhasnout plamínek.^{xxiv}

DaSILVOVÁ: *(vystrašeně)*

Jak sladce spí zář luny na palouku!^{xxv}

(Pravým vchodem vchází Šikmý, zastaví se a sleduje, co se děje.)

MARTIN: *(Popadne DaSilvovou těsně nad zápěstím a nechce ji pustit.)*

Růže, jedenkrát utržená,
neroste, jen chřadne.^{xxvi}

DaSILVOVÁ: Táž hudba je i v nesmrtelných duších...^{xxvii}

ŠIKMÝ: *(Jde blíž)* Chyba. „Půjdete už spát, můj pane?“

DaSILVOVÁ: *(Chopí se sugesce jako tonoucí stébla.)*

Půjdete už spát, můj pane?^{xxviii}

MARTIN: Pomodlila ses večer, Desdemono?

ŠIKMÝ: „Ano, můj pane.“

DaSILVOVÁ: Ano, můj pane.

MARTIN: Jestli snad je hřích,
co nebe ti má ještě odpustit,
rychle se modli.

(DaSilvová se prosebně ohlíží na Šikmého.)

ŠIKMÝ: „Kéž smiluje se nebe!“

DaSILVOVÁ: Kéž smiluje se nebe!

MARTIN: To ti přeju.

POSEVNI: „Jenom se krátce pomodlím.“

DaSILVOVÁ: Jenom se krátce pomodlím.

MARTIN: Je pozdě.

(Ovine jí dlaně kolem hrdla a uškrtí ji. DaSilvová se zhrouťí na kolena. Když dá Martin ruce pryč, svalí se a zůstane ležet.)

ŠIKMÝ: Pane! Můj pane! Co se děje?

MARTIN: Co je to za křik? Ještě není mrtvá?
Jsem krutý ale také milosrdný.
Nebudeš trpět déle, než je třeba.
Tak, a je to.

(Sebere meč na kendo a ostrým koncem DaSilvovou probodne.)

ŠIKMÝ: Můj pane! Pane!

MARTIN: Kdo je?

ŠIKMÝ: Můj pane, musím s vámi ihned mluvit!

(Pravým vchodem vstupují Roberts a Caruso. Zastavují se u dveří a překvapeně sledují, co se stalo.)

MARTIN: Co dělat? Jak z toho ven?
Ó, hořká hodino!
Má plavba končí zde, jsem u cíle.

(Roberts opatrně sleduje Martina. Martin sleduje jeho.)

MARTIN: *(Zaujme bojovou pozici)* Haaaaaah! Hoooooh!

ROBERTS: *(Zvedne svůj meč na kendo a zaujme bojovou pozici.)* Hrreeeeh!

ŠIKMÝ: Stůj, pekelníku!^{xxxix}

MARTIN: Tak vzdej se, sketo,
a světu na odiv a podiv žij!
Co vzácné obludy si dáme na tyč
tvůj kontrfekt a pod něj napíšeme:
„Zde k vidění je tyran.“^{xxxx}

(Roberts zaútočí. Martin mu vyrazí meč z rukou a zasáhne ho. Doktor Roberts upadne a Martin ho probodne.)

CARUSO: Zdar, králi! Neboť jsi jím. Hleď, kde trčí
ta tyranova kletá leb! Jsme volní!^{xxxi}

ŠIKMÝ: Krvácím, ale žiju.^{xxxii}

MARTIN: A mně to není líto, jen si žij.
Umřít je, myslím, příliš velké štěstí.

ŠIKMÝ: Martin, náš tak skvělý Martin,
a dá se oklamat tak mrzkým chlapem!
Co ti mám říct?

MARTIN: Co chcete.
Čestný vrah, třeba.
Já nezabíjel z nenávisti, jen kvůli cti.

(Probodne Šikmého mečem na kendo. Šikmý se zhrouť na zem a umírá. Caruso utíká. Martin si sedne a udiveně si prohlíží mrtvá těla.)

(Pravým vchodem přiběhne Člověk pes.)

ČLOVĚK PES: Pane Martin... cítíte je? Kosmické paprsky? Přeskočily na vás!

(Martin se na něj nevěřičně dívá. Člověk pes odběhne. Caruso utíká. Martin se posadí a udiveně

si prohlíží mrtvá těla. Hlavním vchodem přiběhne Hoffman, Sestra, Rebeka, Caruso, Člověk pes a Ferina Klepíková.)

REBEKA: (Přiběhne k Martinovi.) Ó pane Martin... (Sedne si na židli vedle něj a vezme ho za ruku. Martin se jí zadívá do očí a vřele se na ni usměje.) Copak nejste ospalý? (Martin přikývne.)

Doktor Roberts usnul, Šikmý taky, a paní, která by chtěla být dva doktoři, taky. Všichni tři jsou tak unavení, že prostě usnuli. (Martin přikývne.) Vy nejste ospalý? (Martin přikývne.)

SESTRA: Pane doktore –

HOFFMAN: Počkejte.

(Sestra se pokřičuje.)

MARTIN: Jak sladce spí zář luno na palouku!^{xxxiii}

REBEKA: (Rozveselí se.) Báseň?

(Martin přikývne.)

REBEKA: Tady si sedneme,
a hudba ať nám hladí sluch.

MARTIN: Růže, jedenkrát utržená,
neroste, jen chřadne.^{xxxiv}

REBEKA: Jen chřadne... Dál to neumím, pomozte mi, profesore.

CARUSO: (Jde blíž.) „Půjdete už spát, můj pane?“

REBEKA: Půjdete už spát, můj pane?

MARTIN: (Dívá se na ni; po chvíli:)

Pomodlila ses večer, Desdemono?

CARUSO: „Ano, můj pane.“

REBEKA: Ano, můj pane.

MARTIN: Jestli snad je hřích,
co nebe ti má ještě odpustit,
rychle se modli.

CARUSO: „Jenom se krátce pomodlím.“

REBEKA: Jenom se krátce pomodlím.

(Sepne ruce k modlitbě.)

MARTIN: Je pozdě.

(Ovine jí ruce kolem hrdla a začne ji škrtit.)

SESTRA: Pane doktore!

REBEKA: Jéééé, to lechtá...

HOFFMAN: (Jde blíž.)

Růže, jedenkrát utržená,
neroste, jen chřadne.^{xxxv}
MARTIN: Růže, jedenkrát utržená,
Růže, jedenkrát utržená,

(Jeho stisk povoluje.)

HOFFMAN: „Tvůj vonný dech...“

MARTIN: *(Políbí Rebeku.)*

Tvůj vonný dech by přiměl spravedlnost
zlomit meč. Ještě jednou, ještě jednou!^{xxxvi}

(Políbí Rebeku.)

REBEKA: Ó pane Martin...

(Nastane „třetí zvuková halucinace“. Tvoří ji první dvě. Martin odstrčí Rebeku, zacpe si uši, skřčí se. Zvukový chaos se stupňuje až k nesnesitelnosti, ale potom se postupně ztišuje a mění se v řetěz hudebních a mluvených sekvencí a nakonec v Bruchův houslový koncert, který postupně utichá. Martin se pomalu narovná a rozhlíží se kolem.)

HOFFMAN: Pane Martine?

MARTIN: *(Nějakou dobu se na něj dívá.)* Doktore?

HOFFMAN: Víte, kdo jsem?

MARTIN: Jak bych to mohl nevědět?

HOFFMAN: To mi řekněte.

MARTIN: Děláte si legraci, doktore Hoffmane?

HOFFMAN: A vy jste?

MARTIN: Martin. Majitel lahůdkářství.

HOFFMAN: Pokud je teplota vzduchu 40 stupňů Celsia, je chladno, teplo nebo horko?

MARTIN: Pro mne to je velké horko, doktore. Pro vás ne? *(Rozhlédne se kolem.)*

ČLOVĚK PES: *(Přiblíží se a očichá ho.)* Pěkně voníte, pane Martine. Kosmické paprsky jsou fuč.

REBEKA: Rebeka taky.

ČLOVĚK PES: *(Očichá Rebeku.)* Rebeka voní dokonce ještě líp. *(Čenichá do vzduchu.)* Už tu nejsou. Zmizely.

MARTIN: *(Všimne si mrtvých těl.)* Co se děje? Kde to jsem?

HOFFMAN: Mezi přáteli, pane Martine. Jak se cítíte?

(Všichni sledují Martina. Martin udělá několik bezcílných kroků po jevišti. Podívá se na Hoffmana a zastaví se. Rád by něco řekl, ale nenachází slova. Přemůže ho soucit. Udělá ještě několik bezcílných kroků a zastaví se)

REBEKA: Pane doktore, proč je pan Martin tak smutný?

HOFFMAN: Vrátil se z dlouhého putování. Vrátil se do světa, který opustil před mnoha lety a teď neví, jestli je v něm stále vítán. Když byl nemocný, zdálo se, že je celý; teď když se znovu zacelil, je celý rozervaný: mezi ano a ne, pochybnostmi a nadějemi, strachem a odvahou. Teď je jedině, co ve skutečnosti má a co mu nikdo nemůže vzít, svoboda říci ne.

ČLOVĚK PES: A co si odtamtud přinesl? Zůstalo mu něco z toho, co tam získal?

(Sestra podá Martinovi housle a smyčec. Martin pohladí struny a pomalu jde doprostřed jeviště. Nějakou dobu si pohrává se strunami. Potom se postupně podívá na Hoffmana, Sestru, Rebeku, Carusa, Člověka psa, Ferinu. Potom ještě jednou na Rebeku. Mrkne na ni. Rebeka radostí poskočí a usměje se na něj. Potom si Martin položí housle pod bradu a zkouší zahrát úryvek z Bruchova koncertu. Vyluzuje však jen skřípavé zvuky, jako by neměl housle ještě nikdy v ruce. Ukloní se.)

REBEKA: Ó, úžasná, krásná píseň, vy jste tak pěkně hrál, pane Martin! Zatleskejte, pane doktor! Zatleskejte, Sestro!

(Potlesk. Martin se ještě jednou ukloní a vrátí housle sestře.)

HOFFMAN: A teď, pane Martine?

(Martin se na něj podívá a pak se pomalu rozhlédne kolem a střetne se postupně s každým očima.)

HOFFMAN: Jaké máte plány?

(Martin pokrčí rameny.)

HOFFMAN: Vráťte se domů?

MARTIN: Ne.

HOFFMAN: K ženě?

MARTIN: Ne.

HOFFMAN: Do lahůdkářství?

MARTIN: Ne.

HOFFMAN: Co budete dělat, pane Martine?

MARTIN: *(po chvíli)* Nevím.

HOFFMAN: Řekněme si to takhle. Dokud vám nebude jasné, co chcete, můžete zůstat s námi.

MARTIN: *(vděčně)* S radostí, pane doktore.

REBEKA: *(poskočí)* S radostí, pane doktore. *(Vezme ho za ruku.)* A teď vezme pan Martin Rebeku na ples, že ano, pane Martin? *(Táhne ho k východu.)*

MARTIN: *(poslušně)* Na ples.

REBEKA: Na shledanou, Sestro. Na shledanou, pane doktor. Profesore Caruso, na shledanou.

CARUSO: Na shledanou. *(Zamává.)*

ČLOVĚK PES, FERINA KLEPÍKOVÁ, CARUSO: Na shledanou.

REBEKA: Vy taky, pane Martin. Na shledanou.

MARTIN: *(poslušně)* Na shledanou.

REBEKA: Na shledanou.

MARTIN: *(Najednou se zarazí a zaposlouchá se.)* Jenom okamžik. Myslím, že zvoní telefon. *(Vrátí se doprostřed místnosti a zvedne imaginární sluchátko.)* Ano, tady jsou lahůdky. Ó, dobrý den, pane prezidente. Co si dáme dobrého? Momentíček, prosím... *(Odloží sluchátko a narovná se.)* A teď poběžíme ke dveřím... *(Běží ke dveřím.)* A teď poběžíme zpátky... *(Běží zpátky a znovu zvedne sluchátko.)* Je mi líto, paní Hildebrandová, gorgonzola došla. Teď ale musím jít, protože mám plno práce. *(Odloží sluchátko a zadívá se před sebe. Poskočí.)* Hop. Buuuuu. *(Rozhlédne se kolem. Všichni ho sledují. Podívá se na každého zvlášť. Zahledí se před sebe. Skloní se a padne na kolena. Všichni se přibližují k němu, utvoří půlkruh.)*

HOFFMAN: Pane Martine?

MARTIN: *(Zvedne hlavu a podívá se na Hoffmana):*

Mráz přímo kouše. Strašná zima je.^{xxxvii}

CARUSO: *(Udělá krok dopředu):*

Štípe a pálí, řeže jako nůž.

MARTIN: Kolik je hodin?

CARUSO: Něco před půlnocí.

MARTIN: Už odbilo.

(Světla pomalu zhasínají.)

Citace:

i	W. B. Yeats – Až zestárneš
ii	Macbeth III.1
iii	Hamlet III.2
iv	Othello IV.2
v	Anonym
vi	W. B. Yeats
vii	ibidem
viii	ibidem
ix	Othello IV.2
x	Kupec benátský III.2
xi	ibidem
xii	ibidem
xiii	ibidem
xiv	ibidem
xv	Kupec benátský V.1
xvi	Večer tříkrálový II.4
xvii	Kupec benátský IV.1
xviii	Hamlet III/2
xix	Kupec benátský V.1
xx	Anonymní
xxi	Kupec benátský V.1
xxii	Othello V.2
xxiii	ibidem
xxiv	ibidem
xxv	Kupec benátský V.1
xxvi	Othello V.2
xxvii	Kupec benátský V.1
xxviii	Othello V.2
xxix	Macbeth V.7
xxx	ibidem
xxxi	ibidem
xxxii	Othello V.2
xxxiii	Kupec benátský V.1
xxxiv	Othello V.2
xxxv	ibidem
xxxvi	ibidem
xxxvii	Hamlet I.4

Shakespeare William – Kupec benátský, Praha 1999; překlad Martin Hilský
Shakespeare William – Othello, benátský mouřenín, Brno 2006; překlad Martin Hilský
Shakespeare William – Makbeth, Praha 1978; překlad Erik Adolf Saudek
Shakespeare William – Hamlet, dánský princ, Praha 2001; překlad Martin Hilský
Shakespeare William – Večer tříkrálový, Praha 2001; překlad Martin Hilský
Yeats William Butler – Slova snad pro hudbu, Praha 1961, přeložil Jiří Vajda